Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 7 МАЙ, 1985 ШУ. ◆ № 55 (7090). ◆ Мах 3 кеп.

КПСС ОБКОМЕ

Хоам ма барра, дукха ха йоаццаш КПСС областной комитете хилар Нохч-ГIалгIай АССР социалистически яхье хьалхалаттарий парте обкома бюро членашца вIашагIкхетар. Цига республике эггара чIоагIагIа сий деш болча наха, производстве хьалхалаттарашеи новаторашеи, КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенеш кхоачашъе лерхIаш, керда таронаш теркал а яь, доккхагIа дола социалистически декхараш тIа а ийца, берригача Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошка Кхайкарал дир, хила езаш йолча КПСС XXVII съезда халкъа боахама дерригача доакъошка лакха толамаш а доахаш накъадахара, производствана чура резерваш лахаран царех кхы а дикагIа пайда эцаран, карарча шера а ерригача пятилетка а планаш толаме кхоачашъяра тIаберзабаь бола хьалда болх шерра боаржабара уж тIахьехаш.

Обкома бюро могайир КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенеш кхоачашъяра доккхагIа дола социалистически декхараш тIа а ийца, республика беррига къахьегамхошка керда резерваш гучаяхаран уж производствана чуйоалаяран, 1985 шера план а ерригa пятилетка а толаме кхоачашъяра, КПСС XXVII съезда хьинаре къахьегаш накъабахара уж тIахьехаш Кхайкарал даьча производстве хьалхалаттарийи новаторийи, КПСС обкоме хиннача вIашагIкхетаре дакъа лаьцарий инициатива, хIаьта КПСС горкомаш, райкомаш, юххьакцара партийни организацеш, газетий редакцеш, телевидени, радио декхарийла яьй производстве хьалхалаттарийи новаторийи Кхайкарала гонахьа пропагандистски болх боаржабеи из наха дIадовзийтеи. Из документ ерригача парторганизацешкеи къахьегама коллективашкеи дувцарах шерра пайда эца беза КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенешка хьежжа къахьегамхошта юкъе беш бола организаторски массово-политически болх дIахо тоабара, производства резерваш лохачарен царех пайда ийбечарен, 1985 шера а ерригача пятилетка а планаш толаме кхоачашъечара, КПСС XXVII съезда даха доагIача тайпара накъадахара тIанийца доккхагIа социалистически декхараш кхоачашдечара болхлой, колхозхой, инженерно-технически болхлой, специалистий творчески къахьегамей хьинар лакхдара.

Облсовпрофа, профсоюзий обкомашта, профсоюзни организацешта тIадиллад производстве хьалхалаттарийи новаторийи Кхайкарал къахьегамхошта юкъе дувцилга вIаштIехьадоаккхачеи чакхдоаккхачеи хьинаре дакъа лоацилга, яхье хьалхалаттарий масалагIа карарча шера а ерригача пятилетка а планаши декхараши толаме кхоачашдара, КПСС XXVII съезд къахьегама кердача толамашца белгалъяккхара тIадерзадаь дола патриотически гIулакхаш шерра хьаллаца а дIахо дегIадоаладе а. Коммунистийи парте боацарийи айденна производственни политически хьинар ларде а лувцаш, социалистически яхь дIахо эргаьккха тоаяра, яхьа лелами цунах хьахиннараши шерра наха дIадовзийтара, хьалха латта опыт юкъеяхьара тIадерзадаь гIулакхаш дар, лакха овсарле йолаш болх бара эшаш дола хьалаш хьадара, продукци дикагIа хилийтареи цунга дIадодар лохдареи, къахьегам вIаштIехьбаккхареи цунах мах теларей прогрессивни формаш юкъекхахьара даькъера предприятейи организацейи кулгалхошкара хьадехараш лакхдара тIадерзадаь гIулакхаш дар. хIара болхлочо ший низахи таронехи общественни производстве, планаши социалистически декхараши кхоачашдеча бизза пайда ийбелга Iалашдар.

Комсомола обкома, ВЛКСМ горкомашта, райкомашта тIадиллад производстве хьалхалаттарийи новаторийи Кхайкарал дувцача комсомольски организацеша юкъарчал доацаш дакъа лоацилга Iалашдар, комсомольско-кагирхой коллективай балха активизаци яр, кагирхой социалистически яхьа юкъеозара, къахьегам безаш, каралаьцача гIулакхах бола тIалатта лакха бехктокхам кхетабеш хургболаш царна кхетам балара тIаберзабаь бола болх чIоагIагIа бар, карара шу а ерригa пятилетка а толаме чакхъяккхара, КПСС XXVII съезда даха доагIача тайпара накъадахара дерригача халкъо лоаттабеча къовсамера кагийча наьхен мехкарийи творчески хьинар айдар, низ совбаккхар.

Социалистически яхье хьалхалаттараша, КПСС областной комитете хиннача вIашагIкхетаре дакъа лаьцараша Нохч-ГIалгIай АССР берригача къахьегамхошка даь

КХАЙКАРАЛ

Деза новкъостий!

Дегаш чIоагIа гIоздаьннеи айденнеи долаш тIанийцай оаха, беррига советски наха а саина, аргIанара КПСС XXVII съезд гулъярахи из кийчъярцеи чакхъяккхарцеи дувзаденнача декхарехи йола КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решени. Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста М. С. Горбачева яьча къаьгтачеи дика чулоацам болаш йолчеи доклада тIа хьахьекхад вай мехка карагIдаьннараш, хьагучадаьхад кхоачамбоацараши карара дувлийтараши, белгалдаьд уж дIадоахаргдола наькъаши гIулакхаши, тахани дIахо йодача ханеи хьалда декхараш оттадаьд.

Вай партеи советски халкъеи вахаре къаьстта моттиг дIалоацаргья пятилетка чакхйоалача шеро — Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо яьккхача Коталон 40 шуи стахановски болама 50 шуи дузача шеро. Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша шоай дерриге низаца тIадахийтад хьатIайоагIа юбилейш къахьегаме карагIдувлача дикача хIамашца белгалъяхар, 1985 шереи бIарчача пятилеткаи планаши декхараши толаме кхоачашдар, аргIанарча КПСС XXVII съезда баха ма боагIара накъабахар духьа. Республика промышленни предприятей коллективаша 101,7 процент кхоачашъяьй продукци маьхала яккхара квартальни план. Хьалхарча квартала план толаме чакхъяьккхай мехкдаьтта, мехкдаьтта чакхдоахача, машинашъеча, халкъа боахама лоархIамегIарча кхыча доакъой болхлоша. Планал совгIа яьккхай 14 эзар тонн мехкдаьттеи 4 миллион кубометр гази. Хьокхамаш лакхдаьд гIишлоещъеча организацей, транспорта гIулакхаш деча сфера предприятей коллективаша. Юртапкарча къахьегамхоша тIехкхоачашъяьй хьайбай продукце дерригa тайпаш доахара квартальни план, дика вIаштIехьдаьха лу бIаьстан юкъера кхашкара балхаш. Дуккхача къахьегама коллективаша, республикерча цхи эзар совгIча къахьегамхоша хьалхарча ах шера чакхйоах пхе шера заданеш.

Тахан вай балха сийлен гIулакх — карагIдаьнна чутIа юха ца совцар, эстафета цхьайтталагIа пятилетка чакхъяллалца лерттIа дIаяхьар, КПСС XXVII съезда сийна социалистически яхь кхы а хьинарегIа йоарийяр. Республика халкъа боахамо пхе шера задани толаме кхоачашъеча тхоашкахьара дакъа лаца, КПСС XXVII съезда доккхийча къахьегама совгIаташца накъадаха чIоагIагIа лаьрхIа долча оаха цIаьккха а бокъонца лаьрхIай тхоай таронаш, кхы тIа а декхараш тIанийцад тхоашта.

Технологически оборудованех пайда дикагIа эцар, зехьа йовш йола балха ха лоацъяра чотагIа А. Часовский керте латтача № 6 йолча «Северо-Брагунски» буровойя коллективо лаьрхIад 1985 шера 7 ноябрга кхоачаш. вешта аьлча ханал ворхI бутт хьалха, скважина бурув техан техкан яккха. ЭЛОУ-АВТ-6 технологаша дош деннад бензинаши дизельни доагори хьадара пхе шера контрольни заданеш тIехкхоачашъе. «Электроинструмент» яхача Назрановски завода слесара - лекальщика А. Котиева бригадо декхар тIанийцад пятилетка 1985 шера 9 май хьатIаотташ кхоачашъяь яккха. № 7 йолча треста Грозненски монтажни управлене В. Кардаильский керте латтача слесарий-монтажникий бригадо пхе шера задани кхоачашъяьй, дош деннад КПСС XXVII съезд хьаелла ди хьатIаотташ квартальни план кхоачашъе.

Шерагара шерага лакха хьувкъам кхебу Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозерча Б. Кодзоева звенос. Соахка 200 гектарах хIаране тIара 106,3 центнер фуалъяьхача хьажкIий яьккхай цо. «Наурский» совхозерча О. Веселковай бригадо 123 центнер комсаш гулъяьй, хIаьта укх шера кхы а дукхагIа гулъе дош деннад цо. «Шелковский» Госплемсовхозерча Н. Эсмухамбетова бригадо 1984 шера хIара устагIанна тIера цIенача тхан 3,85 килограмм яьккхай, иланагIа яккха лаьрхIа хиннача 2,4 килограммана меттел, хIара 100 жийна тIехьа 140 Iаьхар хьалкхебаьб. Шелковской района «Красный пахарь» яхача совхоза дояркас С. Аруновас соахка хIара фуражни Iатта лоархIаш 4949 килограмм, укх шера хьалхарча квартале — 2320 килограмм шура яьккхай. «Каргалинский» совхозерча Л. Исмаиловен «Гвардейский» совхозерча Х. Насухановен бригадаша 1984 шера килограммаш дулх тIадеттадалийтад чуоттадаь латтача бежанашта. Пятилетка чакхйоалача шера кхы а доккхагIа толамаш даха лаьрхIад цу массане а. Доккхий декхараш тIанийцад шоашта тха кхыча новкъосташа а.

Оаха, дукха эзараш болча производства хьалхалатта-

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

ДОТТАГIАЛА ТIЕХЬА ВIАШАГIКХЕТАР

КПСС ЦК Генеральни секретарь М. С. Горбачев 5 мае вIашагIкхийтар КПСС ЦК-аси СССР Лакхехьарча Совета Президиумои вехарагIа доттагIала визитаца Советски Союзе венача СЕПГ ЦК Генеральни секретараца, ГДР Паччахьалкхен совета Председателаца Э. Хонеккерца.

Германски Демократически Республика къахьегамхой цIерагIа Э. Хонеккера дег тIара даькъала дийцар советски халкъ Даймехка тIем тIа яьккхача Коталон 40 шу дизарца. Цо белгалдаьккхар фашизм йохаеча, европейски халкъаш, цу даькъе немецки халкъ а, гитлеровски тиранех мукъадоахача Советски Союзо, цун сийлахьча Герзашцарча Низаша лаьца хоадамболлаш дола дакъа. Цу Сийлахь-йоккхача Коталонгара хьайолаенна хьайоагIа СССР тешаме доттагIеи дог цIена цхьоагIонхон хинна а хургйолаш а йола, социалистически содружества кхыча мехкашца цхьана социализма позицеш чIоагIъяра, Европера машар лорабара низ кхобергбоаца немецки лаьттан тIа эггара хьалхара болхлойи ахархойи паччахьалкхе.

Дунен халкъашта юкъерча хIанзарча хьала актуальни проблемашта дагабоалача хана шиниа а оагIорахьара белгалдаьккхар лаьттан тIа сихдаь хьадеш латта герзаш юхасоцадари уж космосе хьолга вIаштIехьа ца далийтари хIанзарча хьалашка эггара лоархIамегIа хилар. Цуница дувзаденна белгалдоахар, юххьанцара хIама тоха американски ядерни ракеташ дIахо а ФРГ-е увттаеш латтилга а хIаьта иштта Бонн бокъонца стратегически оалаш йолча оборона даькъерча американски планех дIатохар а кердача тIема кхерам кхы цIаккха а немецки лаьттан тIара ца хьайтара долла хIама дергда ше аьнна цо деннача деша ше ма дарра духьала хилар. Европейски мехкий, цу даькъе ФРГ шиш а, кхерамзлен хьашташа дIадех политикера милитаристски реваншистски концепцеш дIайоахилга, дунен шоллагIа тIом бахьан долаши тIом чакхбаьшачул тIехьагIа дегIаахарахи хьахинна политически территориальни реальносташ йиза къоабалъяь тIаэцилга. Из ба паччахьалкхенашта юкъерча отношенешка тешам чIоагIбарга, цхьана леладу дикача лоалахой гIулакхаш шердарга бода тешаме никъ. СССР-и ГДР-и хоадамболлаш духьала я «германски дош къоастадаь даьинадац» яхача моллагIча концепцешта. Вежарашха йолча шин парте кулгалхой хьежаб СССР-аи ГДР-аи юкъера отношенеш дегIаахара хьалаген перспективашкеи. Хьакхайкадир партийни, паччахьалкхен, общественни наькъашка гIоллара бувзамаш, халкъбоахама декхараш, къаьстта а Iилма-технически прогресса лоархIамегIарча лостамашка, кхоачашдара даькъе цхьана чакхдоаха гIулакхаш дIахо а эргадоахаш тоаде лаьрхIа шаккхе а оагIув хилар.

ЦIенача дег тIарчен хетараш дизза цхьатарра долчеи хьалашка чакхъяьлар беседа.

(ТАСС).

ГОРОДА МУРМАНСКА «ГОРОД-ТУРПАЛ» ЯХА СИЙЛАХЬА ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Сийлахь-боккхача Даймехка тIема шерашка Мурманск лораеча хана города къахьегамхоша, Советски Эскареи ТIема Форда Флотеи тIемахоша гойта кьонахчали денали бахьан долаш **города Мурманска «город-турпал»** яха сийлахьа цIи лойла **Ленина** ордени **«Дошо Седкъа»** яха медали дIа а луш.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела хьалхара заместитель В. КУЗНЕЦОВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

г. Москва, Кремль,
1985 ш., 6 май.

ГОРОДА СМОЛЕНСКА «ГОРОД-ТУРПАЛ» ЯХА СИЙЛАХЬА ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Смоленск лораяраша гойта кьонахчали денали, Сийлахь-боккхача Даймехка тIема шерашка немецко-фашистски гIаьрахошта духьала лоаттабаьча къовсамера цхьатарра берригача къахьегамхой турпалал бахьан долаш **«город-турпал»** яха сийлахьа цIи лойла **города Смоленска «Дошо Седкъа»** яха медаль дIа а луш.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела хьалхара заместитель В. КУЗНЕЦОВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ

г. Москва, Кремль,
1985 ш., 6 май.

Назрань

Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара хетадаьча Ерригсоюзни коммунистически субботнике дакъа лаьцар Назрановски районерча 36680 гарггача саго. Цигарча промышленни предприятешка, учрежденешка, гIишлони транспортнии организацешка, совхозашка хьинаре къахьегаш хилар 6320 совгIа болхло, ахархо.

Ерригсоюзни коммунистически субботник долча дийнахьа района промышленноста болхлоша арахийцар 122 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Цу дийнахьа къахьегама вахте латташ хиннараша Машара фонда юкъедихьар 13800 сом.

◆

Орджоникидзевская

Йоачан а йолаш ди доллашехьа, шоай сийлен декхар — Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха 40 шу дузача цIейна хетадаь субботниш хьинаре къахьегарца чакхдаккха балха араваьлар Сунженски районе 26400 саг.

Къахьегама вахте лаьттараша арахийцар 97 эзар сома маьха промышленни продукци, кхоачашдир 26200 сом мах бола гIишлон-монтажни балхаш. Ахархоша дIайийра 500 гектар хьажкIаш. Кхоьча материалий, электроэнерге, бийдала чотагIа цхьан сменагIа болх беш хилар Карабулакски химически реагентий завода коллектив.

Района къахьегамхоша цхьайтталагIча пятилетка фонда юкъедихьар 32 эзар сом.

Коталон ден сийна

КЪАЛУШ БАЦ ВЕТЕРАНАШ

Кхаьла, кIезиг-дукха догIилгаш а делхаш дар ди. Бакъда, Грознерча «Электроприбор» яхача заводе Коталон 40 шу дизара хетадаьча субботнике дакъа лаца баьхка бIаьш болхлой дегаш гIоздаьнна бар. Массанахьара хьахоз безаме ашараш. Къахьегама цIей дIадоладала хIанз а ах сахьат совгIа ха я. Массанена юкъе белгала ба тIемеи къахьегамен ветеранаш. ТIем тIея машара фронтеи цар денал гойталга, хьахьокхаш я цар наькха тIа лепа орденаш, медалаш.

Субботника хетаьь митинг хьаелла бокъо лу тIема ветерана, 38 шера заводе шлифовщик волаш къахьийгача Шевчук Петр Филипповича. Ши шу совгIа ха я из пенсе вола. Бакъда, къахьегама цIей долча дийнахьа цIагIа воагIалац ветеран.

— Ер шу къаьстта белгала да вайна, — аьлар Петр Филипповича, — кхо-динъ ди даьчча дерригача прогрессени адамо дездергда Коталон 40 шу дуза ди. 40 маьрша бIаьсти енай советски наха, 40 маьрша шу денад.

— Даьхе лораеш шоай синош дIаденнарий сийна, тIема туржаIах чакхбаьнна дийна бисарий сийна къахьега арадаьннад вай тахан. ХIаьта

РЕПОРТАЖ

хIаране сийлен декхар да шолхаленца хьинар совдаькха болх бар.

Нийсса бархI сахьат даьлча хIаравар ши-ший балха моттиге къахьега волалу.

— Ши эзар совгIа саг ва тахан заводе болх беш, цар арахецаргья миллион сома маьха хIана яц аьнна продукци, хIаьта цу ахчах 4312 сом тIема инвалидашта пансионаташ, салаIара цIенош хьалдеча дIахьожаде лерхI оаха, — йоах завода профсоюзни комитета председатела Веревкина Галина Васильевнас.

— Таханарча субботнике дакъа лаца хIанз пенсе бола тIемеи къахьегамен ветеранаш а хьийхаб оаха. Тхо-м царех сийлен хьаьший бе лаьрхIа дар, бакъда, цар массане а балха спецовкаш тIаийнхай, шоаш производства бизза бола пай болга хьагойташ къа а хьег, — яхаш раьза йолаш дувц Галина Васильевнас.

Тахан 55 тIемеи къахьегамен ветеран ва субботнике дакъа лаца араваьнна. Нийсача мутIарех латтача токарни, фрезерни, сверлильни станокашта юхе болх беш боахк фронтовикаш А. Чистяков, Н. Лазин, В. Яковлев, В. Марусин, Е. Забродский, В. Курилин, кхыбараш.

Тхо тIадолх царех цхьаннена. Из ва Шевчук Петр Филиппович. Вай хьалха ма аллара, пенсе вахале сверловщик волаш хиннав из. Тахан а хьалха ше болх баьча станока тIа къахьегаш воалл. Уллув, цо дувцачунга лаьрхIа ладувгIаш латт къона йоI Ганатова Люба. Тха къамаьл хоттаделча гучадоал кхо шу хьалха из Шевчука хинна ученица йолга, хIаьта хIана йизза балха говзал ше кара ерзаяь яле а, цо теркаме эц ший хиннача хьехамча деш дола хьехар. Станока тIара хьайоалл заготовка, цул тIехьагIа отделочни участке дIайохьийт из ОТК болхлоша тIахьожам боацаш, хIана аьлча, цу тIа латт Петр Филипповича оттадаь тамагIа. ТIехьарча 15 шера ший тамагIа долаш къахьегаш хиннав ветеран...

Цхьайтта сахьат даьннад, хIаьта дийнахьарча нормах 78 процент дола балхаш даь йистедаьннад заводе. ХIара ах сахьат массаза доал цехий начальникаша рапорташ тел заводоуправлене малагIча участка мел балхаш даьд дIагойташ. Эггара хьалхарчарца, делкъел тIехьагIа сахьат даьннача хана, шоай цехо дийнахьара норма кхоачашъярах рапорт лу пхелагIча сборочни цеха начальника. Къаьстта белгалъяьннай тIемеп къахьегамен ветеран, вокхагIа вола мастер С. Арабаджиев керте латта участок. Цо хIапале нормал совгIа шиъ электрофотографически аппарат вIашагIъеллай.

ХIаьта цу участке цаIи ахи норма кхоачашъяьй тIемен къахьегамен ветерана Ушаков Борис Александровича.

— ЦхьоалагIча цехе дикагIчарца лоархIаш я тха комплексни бригада, — дувц тхона хьатIаевенача бригадира Дудников Виктора. — Бакъда, тхона «яхь» деш моттигаш нийсъеннай тахан — ветеранаша тхол хьалхагIа кхоачашъяьй дийнахьара норма, хIаьта цу толам тIа совца дага а бац, — яхаш фронтовикех доккхал деш дувц Виктора.

...Чакхдаьннад балха ди. Бакъда, дIа-са боха сиха бац болхлой. Уж хIанз шоай кулг-юкь а дила, актови зале гуллуш ба. Цига заводской художественни самодеятельносто кийчдаьд хоза концерт. ХIаьта зале эггара сий долча моттигашка багIа тIемен къахьегамен ветеранаш. КIаьдбалар холац балхага Iемача, моастагIчоа ка ца аташ меттахьа йийттача цар кулгашта. Хоастам хилба царна!

А. Г. УГУРЧИЕВ.

СУРТА ТIА: 1). П. Шевчуки цун хинна ученица Л. Ганатоваи.

И. ПЛИЕВА сурт.

ГРОЗНЕ ХИННА ТОРЖЕСТВЕННИ СОБРАНИ

5 мае Грозне Кепайоазон цIагIа хилар кепайоазон Деннеи радио Деннеи хетаяь общественни организацей викалий журналистий, болхлой корреспондентий, полиграфистий, радио а телевидене а болхлой, связистий торжественни собрани.

Собране доклад йир «Грозненский рабочий» яхача газета редактора, республика журналистий Союза правлене председатела Д. К. Безугле.

Собрани чакхйоаллаш конкурсашка котбаьннарашта сийлен грамоташ дIаеслар.

ДОККХА СОВГIАТ

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗАГIА

Сийлахь - боккхача Даймехка тIема шерашка Советски Эскари ТIема - Форда Флоти Iалашдеча доккхий гIулакхаш карагIдувларах промышленноста, юрта боахама, транспорта тайп-тайпарча доакъой 60 объединенена, предприятена, организацена юкъе я

Даймехка тIема I степена орден

енна

«Грознефть» яхача производственни объединене коллектив.

КОНКУРСАШКА КОТБАЬННАРАШ

СССР ЖУРНАЛИСТИЙ СОЮЗЕ

Укх деношка «Сердало» газета редакце Москвера дика хоам кхаьчар. 1984 шера социалистически яхьа дешаш газеташ тIа, журналаш тIа, телевиденеи радиои гIолла дикагIа хьан дувц хьажара кхайкаьяьча Ерригсоюзни конкурса итогегIа «Сердало» газета редакце коллективана еннай СССР журналистий Союза ахчан премии Сийлен грамотеи.

• • •

Советски Эскареи ВМФ-еи Керттерча политически управлене, ДОСААФ ЦК-а, СССР журналистий Союза кхоалагIча премецеи Сийлен грамотацеи белгалъяьккхай «Грозненский рабочий», яхача газета редакце коллектив, тIема-патриотически тема дика ювцарах.

• • •

«Путь коммунизма» яхача Надтеречни районни газета коллективана деннад «Журналист» яхача журнала Сийлен диплом.

• • •

Издательствай полиграфеи книжни торговлеи гIулакхашта йолча РСФСР Паччахьалкхен комитето, СССР журналистий Союза правлене, культура болхлой профсоюза ЦК, полиграфе, издательствай, книжни торговле НТО Центральни правлене оформлени а полиграфически исполнени а дика хиларах III степена диплом, ахчан премии еннай «Красное Знамя» яхача гудермесски газета.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЖУРНАЛИСТИЙ СОЮЗЕ

НГIАССР журналистий Союза правлене итогаш яьй Шерипов Асланбека цIерагIча журналистски болх дикагIа бара конкурса. Журналисташта премеш хьожаяьй:

Л. А. Сергиенкона, «Грозненский рабочий» газета партийни вахара отдела заведующена — «Партийни вахар. Кулгалдара стили методаши эргайоахаш тоаяр» яхача темана юкъе яха массехк материал бахьан долаш.

А. П. Железняка, Нохч-ГIалгIай радио корреспондента — «Экономика артерваш» яхача экономически темаех лаьца яь проблемни выступленеш бахьан долаш.

М. М. Хамхоевна, «Сердало» газета редактора заместителa — ширача замах юхедиса во гIулакхаш хьагучадоахаш йола морально-этически темаех лаьца язъяь публицистически материалаш бахьан долаш.

НГIАССР журналистий Союза правлене итогаш яьй Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизара хетаяьча, тIема-патриотически тема дикагIа хьан ювц хьажа кхайкаьяьча конкурса. Ахчан премеши дипломаши енней «Ленинан некъ» яхача республикански газета, «Ленинское знамя» яхача малгобекски городской газета, «Знамя коммунизма» яхача шалински районни газета редакцейи Грозненски телевидене студи коллективашта. НГIАССР журналистий Союза, ДОСААФ областной комитета, ВЛКСМ областной комитета дипломашца белгалъяьхай «Путь Ленина» яхача назрановски районни газета, «Терская правда» яхача наурски районни газета, «Машиностроитель», «Нефтехимик» яхача дукхатиражни газетий коллективаш, «Блокнот агитатора» яхача журнала редакци.

КХАЙКАРАЛ

(Кхин дIа.
Долалур 1-ча оагIо тIа).

рийн новаторийн отряда викалаша, Нохч - ГIалгIайчен беррига къахьегамхой тIахьех тха Кхайкарал хьаллацара, КПСС XXVII съезда сийна яхь йоаржаяра, пятилетка чакхъяла йисача хана хьинар шолхададьккха къахьегара, производственни заданеш хIара дена кхоачаши тIеххкхоачаши яра. Воай болаш бола низ тIабохийтаргба вай 1985 шерен бIарччача пятилеткаи планаш ханал хьалха кхоачашъяра а цу тайппара шийттталагIа пятилетка дика дIайолаелга Iалашдара а.

Хьинарей тIатеIIан къовсам лоаттабергба вай хьалха латта опыт дIайоаржаяр, къахьегама прогрессивни приемаш, дика дIадоладаь гIулакхаш майрра юкъекхахьар, организованности дисциплиней чIоагIъяр, производствана чIоагIагIа интенсификаци яр, къахьегама овсарле лакхъяр, продукци хьаярга дIадодар кIезиглари цун дикал тоаяри духьа. Шин дийнахьчул кIезигагIа боацаш болх бергба вай кхоьчча материалашца, бийдалца, йоагочча хIаманца.

Мехкдаьтта, машинашъеча, мехкдаьтта чакхдоахача, промышленноста кхыча доакъой беррига болхлой чIоагIагIа тIахьех оаха къахьегама овсарле лакхьергйола тароннаши кхоачамаши кхы а лахаран пайда эцаран, хьасча хIамай дикал, заводской марка сий лакха хилийтар духьа къовсам лоаттабара, къахьегама прогрессивни приемаши продукце керда тайпаши сихагIа карадерзадара, производствана реконструкци еча хьинаре дакъа лацаран технически творчество, рационализаторство, изобретательство дIахо а дегIакхувларан. Доагора - энергетически комплекса болхлой, мехкдаьтта продукташ дукхагIеи дикагIеи хьакъестае, шера пхи эзар метрал кIезигагIа доацаш бурув деттилга, скважинаш хьалъяра йизза цикл ма могга лоацъелга вIаштIехьдаккха, хьинарегIа гIулакхаш чакхдаха йовхален электрически энерги дукхагIа яхара.

Тхо кхайк **гIишлошъеча организацейн гIишлой индустре предприятейн болхлошка:** дукхача даькъе, новкъостий, шун къахьегамах тийша да республика халкъа боахама кхыча доакъой толамаш. Нахи механизмаши сайца латтаргйола моттиг ма ниисъяллийта. Массе метте юкъенкхахьа шоаш ниса хилар хьахьекха йола къахьегам вIаштIехьбакххарен цунна стимулировани яреи хьалхалатта формаш: бригадни подряд, гIишлонхойн эксплуатационникийн творчески содружество.

Къулбаседа - Кавказски машинаькъа Грозненски отделене болхлой тIахьех оаха: халкъа боахама мовхьаш дIахьа кхахьара планаш халланза кхоачашъелга Iалашле. Транспортни средствашка мухь дукхагIа увайта, аварешь ма яйта, доацача гIулакхаша сеца ма лоаттаяйта. техника дикача хьал тIа лелае.

Тхо кхайк **Грозненски автопредприяте, автомобильни транспортеи бувзамеи болхлошка:** къахьегама ритм дика вIаштIехьъяккха, балха тIа транспортеи бувзамеи деррига тайпай эксплуатационни качествош лакхъе. къахьегамхошта гIулакх дара культура тоае.

Юрта боахама къахьегамхой тIахьех оаха пятилетка чакхйоалача шера заданеш юртбоахама продукци яккхарах кийчъяраи тешшаме кхоачашъелга Iалашдара. Цу гIулакха кхоачашданза дарглац кхашкара. къаьстта а хий дехкача кхашкара, хьувкъам лакхбара, йоахаеи коа тIарча оалхазарийн продуктивность алсамъяккхара тIанийца денхараш. Къовсам чIоагIагIа лоаттабе бера дика доакъараш дукхагIа Iалашдар, хIара боахаме доакъарий чIоагIа бара хьаяр духьа.

Торговлеи бытовой гIулакхаш дечеи болхлошка кхайк тхо бахача наха деча гIулакхий керда, прогрессивни формаш хьинарегIа юкъекхахьара, деш дола гIулакхаш бе-бе хилийтара. гороташкеи юрташкеи бахача наха эшараш лиззагIа кхоачашдара уж тIахьехаш.

Производства хьалхалаттарашкеи новаторашкеи кхайк тхо, хьалха латта опыт караерзае, тIехдика къахьега беррига болхлошта новкъостал дара, предприятешеи халкъа боахама доакъошеи тешшаме болх белга Iалашдар духьа, пятилеткан из чакхйоалача шерареи заданеш кхоачашъяр духьа, КПСС XXVII съезда баха ма боагIара накъабахар духьа къахьегамхоша лелаеча социалистически ляьа керте оттара уж тIахьехаш. Хоадамболлаш къовсам лоаттабергба вай тIехьадисараи вIаштIехьданза долча гIулакхаштеи духьала, воай декхараш тIатеIIа, бокъонца дас санна йоакхо а еш, кхоачашдарца воашкара масал гойтаргда вай.

Оаха тIахьех министерствайн ведомствайн, предприятей а организацей а кулгалхой, профсоюзнии комсомольски организацеш: хIара къахьегама коллективо, хIара къахьегамхочо овсаре болх бара эша хьалаш вIаштIехьлахара, керда толашагIа мелдарма могга хьаллацара. дукхача станокаш тIа болх белга хьинарегIа юкъекхахьара, оборудоване сменность лакхъяра, завода чухьара планировани эргайоахаш тоаяра, хозрасчета принципаш хIара балха моттиге дIакхоачаяра. материальнии къахьегамеи ресурсех рационально пайда нийбара, металла, йоагоча хIаман, бийдала, кхыча материалий хIара грамм хьурмат деш дIаахийтара, Iилма - технически прогресса нарагIаьннараш тIатеIIа юкъенкхахьара, продукци дукхагIа яхар, цун эффективность лакхъяр духьа лоаттабеча къовсама нагирхой хьинарегIа юкъеувзара, болх бечеи дешаш болчеи нагирхошта юкъе хьинаре вахара позици чIоагIъеча хьехамчалах шерагIа пайда эцара.

Оаха, бе-беча къахьегама коллективай викалаша, дукха къамаш дахача вай республика беррига къахьегамхой тIахьех КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенешта хьаддача гIулакхашца жоп далара. хьамсарча Коммунистически парте XXVII съезда довкхийча къахьегама толамашца наъъабахара.

М. АЙГУМОВА — Грозненски района «Грозненский» совхоза доярка; Н. АНТИПЕНКО — Гудермесси локомотивни депо машинист, КПСС XXVI съезда делегат, парте обкома член, Къахьегама Сийлен III степена ордена кавалер, НГIАССР Лаххехьарча Совета депутат; Т. АСТАПУК — Грозненски производственни швейни объединене швея - мотористка; Я. БАЙСУРКАЕВА — Ножай - Юртовски района С. Орджоникидзе цIерагIча колхоза тхьамка леладер, СССР Лаххехьарча Совета депутат: А. БАНДИЛЕТ — В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ воккхагIвола оператор, НГIАССР мехкдаьтта химически мехкдаьтта чакхдоахачеи промышленноста заслуженни болхло, Къахьегама ЦIеча Байрахка ордена кавалер; Н. ВЕДЕРНИКОВ — В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ воккхагIа вола оператор, КПСС XXVI съезда делегат, Социалистически Къахьегама Турпал, Ленина ордена кавалер, РСФСР заслуженни химик, СССР Лаххехьарча Совета депутат; О. ВЕСЕЛКОВА — Наурски района «Наурский» совхоза комсашлелаеча бригада бригадир; П. ВОЛОВИК — СМУ-5 бригадир, ЧИУС парткома член; П. ДЖАВАТХАНОВА — Шалински универмага отдела заведующи, Къахьегама ЦIеча Байрахка орденаннар, РСФСР торговле заслуженни болхло; А. ЕНОВ — № 1 йолча Грозненски пассажирски автотранспортни предприяте водителий бригадир; А. ЕРМОЛАЕВА — Грозненски консервни заводо да сомий цеха мастер; А. ЗАКРИЕВ — «Чечингсельстрой» треста ПМК-920 бригадир, НГIАССР Ленински комсомола преме лауреат, НГIАССР Лаххехьарча Совета депутат; Л. ЗАХАЕВ — «Лермонтовский» совхоза хьажкIаш лелаеча звеной звеньевой, Ленина, Октябрьски Революце, Къахьегама ЦIеча Байрахка, Къахьегама Сийлен II-еи III-еи степений ордений кавалер, НГIАССР Лаххехьарча Совета депутат; А. КАНАРСКИЙ — ТЭЦ-2 турбинни цеха ремонтни бригада мастер, «Знак Почета» яхача ордена кавалер, СССР энергетикаи электрификацеи отличник; В. КАРДАИЛЬСКИЙ — № 7 йолча треста Грозненски монтажни управлене слесаримонтажникий бригадир. Халкъий доттагIала ордена кавалер; Б. КОДЗОЕВ — Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза хьажкIаш леллеча звеной звеньевой, КПСС обкома бюро член, Октябрьски Революце, Къахьегама ЦIеча Байрахка, «Знак Почета» яхача ордений кавалер, НГIАССР Лаххехьарча Совета депутат: А. КОТИЕВ — П. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача назрановски завода слесарь - лекальщик, Къахьегама ЦIеча Байрахка ордена кавалер, НГIАССР заслуженни машиностроитель, НГIАССР Лаххехьарча Совета депутат; З. МУСАЕВА — биохимически завода растворителий цеха аппаратчица, Заводской района Совета депутат; Д. МАРТЫНОВСКИЙ — «Чечингстройматериалы» яхача объединене № 2 йолча гIишлон материалий комбината ирпичник йоттар; Л. НАЛЬГИЕВА — Назрановски триконтажни фабрика швея - мотористка, НГIАССР Лаххехьарча Совета депутат; Х. НАСУХАНОВ — Надтеречни района «Гвардейский» совхоза скотник, «Знак Почета» яхача ордена кавалер; А. СОХИН — «Чечингтелебыттехника» яхача объединене пхелагIча разряда радиомехаиникий бригадир, НГIАССР бахача наха бытовой гIулакхаш дара отличник, Къахьегама Сийлен III степена ордена кавалер; М. ТОРИЙ — «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьтта доаккха мастер, «Знак Почета» яха орден еннар; Ф. ЦВИГУН — «Красный молот» яхача завода токарий бригадир; А.-Г. ЦЕЧОЕВ — ЧИУС домостроительни комбината слесарий - монтажникий бригадир, Октябрьски Революце, Къахьегама ЦIеча Байрахка ордений кавалер, РСФСР-еи НГIАССР-еи заслуженни гIишлонхо; Т. ФЕДОРОВА — Грозненски нога гIирс беча фабрика закройщица, НГIАССР Лаххехьарча Совета депутат; С. УМАЛАТОВА — «Красный молот» яхача завода газоэлектросварщица, КПСС XXVI съезда делегат. Ленински комсомола премеи СССР Министрий Совета премеи лауреат, «Знак Почета» яха орден еннар, СССР Лаххехьарча Совета депутат; Ш. ХАДЖИЕВ — ЧИУС СМУ-2 комплексни хозрасчетни бригада бригадир, Социалистически Къахьегама Турпал, Ленина, Октябрьски Революце, «Знак Почета» яхача ордений кавалер, РСФСР-еи НГIАССР-еи заслуженни гIишлонхо, НГIАССР Лаххехьарча Совета депутат; Н. ЭСМУХАМБЕТОВ — «Шелковский» госплемзавода воккхагIвола жаIу, Социалистически Къахьегама Турпал, Ленина яхаь ордена, Октябрьски Революце, Къахьегама ЦIеча Байрахка ордений кавалер, СССР юрта боахама заслуженни болхло, НГIАССР Лаххехьарча Совета депутат; В. ЯНДАРОВ — «Горячеводский» УБР буруваеттар, Къахьегама Сийлен III степена ордена кавалер.

Производственни текстильно-галантерейни объединене таханарча дийнахьа бIаь совгIа болхло ва цхьайтталагIча пятилетка декхараш ханал дикка хьалха кхоачашдаь.

Объединене цехашта, участкашта юкъе яьржача социалистически яхьа инициатораш болаш хьабоагIа массе хана уж болхлой. Къаьстта белгалбаьнна ба пятилетка гвардейцаш — хIамаш тегараш Умарова Тамара, Тихомирова Людмила, Ацаева Совхат. Шоай дийнахьара нормаш 180—200 процент кхоачашъеш хьабоагIа уж дукхача хана дениз.

СУРТА ТIА: хьалхалатта хIамаш тегараш Т. Умарова, Л. Тихомирова, С. Ацаева.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДОШ ЧIОАГIА ДА

Цхьоалагiча мая сийна тIанийца социалистически декхараш тIеххкоачашдара шерра ях йоаржаьй Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкайн цехийн технологашa. Яхье баьнинараша бизза шоай тарочех пайда нийбар бахьан долаш завода коллектив графикал ши ди хьалха биъ бетта план кхсачашйир. Дезача денна къахьегама совгIат а кийчдеш, планагIа лаьрхIачул совгIа бIаьш эзараш сомий маьха чакхдаьккхача мехкдаьтта продукци арахийцар цо, Белгалдаккха дезаш да еррига арахецача продукцех дукхагIъяр лакхарчеи цхьоалагIчеи категорех хилар.

Предприятерча установкашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Широкорядов Владимир Владимирович керте латтача ЛЧ-24 яхача установка технологашеи Седяков Павел Александровича кулгалдеча ЛЧ-35 яхача установка коллективои. Товарни продукци арахецара биъ бетта задани ханал дукха хьалха кхоачаш а яь, шоай установкашта капитальни ремонт е йолаеннай шаккхе коллектив. Йиллача ханал дикка хьалха установкашта ремонт а яь, уж кийча хургхилар хьахьокх цар толамаша.

Ше пятилетка тIеххьарча шера тIанийца декхараш тIеххкоачашдеш я Лиман Вильям Леонтьевича кулгалдеча № 43-1 йолча установка коллектив. ХIанз из къахьегаш я май бетта тIеххьарча деной чотагIа. Ер шу доладелча денз цо планал совгIа арахийцай эзараш тоннаш товарни продукци. Цул дукха тIехьа ца бусаш дика болх беш ба Краснова Людмила Николаевна керте латтача установка технологаша. Май бетта тIеххьарча декада чотагIа къахьегаш ба уж а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КИЙЧБЕ ННАБ

Iан замалахьа бешара сом е баьцадаараш юкъе доацаш кхача буаш нагахьа дезал хургбац. Оалаш ма дий баьцадаарий, сомий чам кхаьчача хана мара бац аьле. Бакъда, йоагIа морзал е дирал хургйолаш эша кхоачам дIа а тохаш, лерттIа консервировать даь хилча цар чам цIаккха боац. Цох дола тешал да таханарча дийнахьа Октябрьски консервни заводо арахеца продукци. Дика лоархIаю из коллектив укх шера шийна хьалхашка латтача декхарех. Масала, цхьоалагIча квартала товарни продукци арахецара план 109,3 процент кхоачашъяьй. продукци маьхала яккхара план 130 процент.

Завода чурча цхьалхалонга диллача белгалдаккха доагIа коллективо цIенонна терко еш хилар. Цудухьа укхаза нийсвенначун коа гIолла дIа-хьа волавала а сомаш баша бохкача балхага сакъердалуш хьажа а дог отт.

Дикача лостаме я социалистически яхьа экран, цу тIа кIира цкъа итог а йий хьахьокх хIара участка, бригадана карагIаьннар, хьалхаревар малав, тIехьавусар малав. Цун уллув доаллача венгазето цIенхаштта критика ю балха тIехьабувлаш производственни дисциплина телхаерашта. Цу тIа еш йола критика болхлоша теркаме эцаш хилар белгало я тIеххьарча хана балха ва саг тIехьа ца висар.

Шоаш арахецаш йола продукци бахача наха раьза а болаш дIаэцаргйолча тайпара хила езалга дика кхета в деш из гIулакх лерттIа кхоачашде гIерташ ба завода къахьегамхой. Цудухьа консервировать деча продукцена технологе дIадехача бесса эггара хьалха стерилизаци еш тIаккха тайп-тайпарча рецептах баша бохк укхаза Iажаш, кхораш, хьачаш, помидораш, нарсаш, иштта дукхача хана лаьттача талхаргйоацаш асептически способах сомех хьа а йоаккхаш сок арахец.

Ала деза, республике укхаза мара иштта дикал йола сок арахецац аьнна. ДIахо йодача хана керттерча даькъе тайп-тайпара сокаш дукхагIа арахецара тIабергзабаь хургба завода болх. укх шера бархI миллион литр из продукци арахецаргъя цар, соахкарча цифрашца нийсдича цхьа миллион дукхагIа я.

Вай ювцача цехе къахьегаш я цхьоалагIча квартале бригадашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккха йола Пайзулаева Дагмана кулгалду бригада. Сменни норма 140—150 процент кхоачашъе вIаштIехьдоал цу бригада. ЦIена шоай декхар кхоачашдарца коллектива юкъе белгала ба: Мудаева Сацита, Евлоева Хьава, Зибирова Тамара, кхыбараш.

Шоай бригадана карагIдувлача гIулакхех дувцаш Пайзулаева Дагманас аьлар. — завода доалахьа шушаш юлаш йола машина ца хиларах, кулг-кара уж йила езаш хул тхо. цу гIулакхо дукха йоаю мара къахьегама овсарле кхы а лакхагIа хургьяр бригада.

ХIанз завода коллектив кийчо еш я хьатIайоагIача сезона оборудованена эшаш йола ремонт еш. конвейерни линеш вIаштIехьйоахаш. Со цига хиннача дийнахьа завода керттера инженер Блынский Юрий Иванович спецовка тIа а ювхаш оборудовани тоеш вар.

— Цхьа лоадам боацаш да аьнна хеташ дукха теркал ца деш Iа дита гIалат сезон сихъеннача хана чIоагIа Iаткъ цудухьа хIанз хьалхе тохаленнад тхо оборудовани тоае, йоахар цо.

Кастта сезонах кхашкара помидораш, нарсаш, кабуц, морковка чуэцача хана хьовзам хургбоацаш, хьалхе деррига Iалашдеш ба Октябрьски консервни завода болхлой.

Б. МАГОМЕДОВ.

КЪАЬСТТА ТЕРКО Е

Республика кхаш леладераша социалистически декхар тIанийцад укх шера паччахьалкхенга 192 эзар тонн шекара свеклаш йохка. ЦхьайтталагIча пятилетка диъ шера итогаш а йийца, цар лерхI уж дIаерцеи хьалкхеярцеи дувзаденна балхаш тIехдика чакх а доахаш, цу юкъа тIадиса 49 эзар тонн хулаш дола декхар дIа а доаккхаш, 235 эзар тонн свеклаш заводе дIачуяла.

Ийс эзар гектара тIа хьалкхею свеклаш. Дуккхача кхаш леладераша уж кхеяра агротехника кара а ерзаль толамаш доахаш къахьег. Масала, Iалама хьалаш дика долаш дIадаха шу хиннадеце а «Шалинский» совхозо 750 гектара тIа юкъера лаьрхIача хIаране тIара 300 центнер свеклаш яьхай, план 135 процент кхоачаш а еш.

Толаме кхоачашъяьй уж паччахьалкхенга йохкара планаш «Лермонтовский», «Назрановский», «Гехинский» Назрановски совхоз - техникума, «Курчалоевский», «Сержень - Юртовский», «Предгорный». кхыча совхозаша. Цхьабакъда, планаш кхоачашъяьяц «Кулаpинский», «40 лет Октября», «Гудермесский», «Кошкельдинский», «Джалка», «Самашкинский», кхыча совхозаша. Цар дIа ца луш тIайисай 16,4 эзар тонн свеклаш.

Цун бахьан да цхьаболча боахамий кулгалхошеи специалисташеи из культура хьалкхеяра йоакхо ца яр. Шоай ханнахьа чакхдаьхадац балхаш. Дуккхача кхашкара свеклаш нийлха еш оасар ца деши кхы тIа эшаш дола Iунал ца деши йитай.

Цхьайолча совхозаша шер-шера кIезигагIа хулийт свеклаш тIайола кхаш, лакхлуш бац цар хьувкъам а. Геттара тIехьаюсарашта юкъе я «Зори Кавказа», «Горец», «Гехинский». «Терек», Мичурина цIерагIа совхозаш.

Дуккхача совхозаша кIезига кхоачийт органически минеральнии удобренеш. Иштта, Гудермесски районе гектара тIа товса йоагIараш 18—20 центнер йолаш 12,5 центнер мара тухаш кхачийтадац. Геттара кIезига яхкай органически яраш, шоай ханнахьа хий а техадац. Из да «Терек», «Семеновод», «Кошкельдинский» совхозий хьокхамаш эсала хилар а цар дукха свеклаш йоаяр а.

ДIадахача шера эсала къахьийгад «40 лет Октября» яхача совхоза свеклаш лелаерача а. Пятилетка диъ шера планал совгIа паччахьалкхенна 6581 тонн дIачуеннай Назрановски районо. Иштта толам баьккха кхы цхьаькха район яц республике. Духхьал цхьан «Назрановский» совхозо дIаеннай свеклаш планал совгIа цу юкъа 8450 тонн. хIаьта «40 лет Октября» яхача совхоза 3,5 эзар тонн декхар тIадисад. Укхаза белгалдаккха деза цу шин совхоза хьалаш цхьатара долга. ВIалла хий тоха а ца дезаш, хIара гектара тIара 250—300 центнер чуя йиш хулийташ хьаьна лаьтта да «40 лет Октября» яхача совхоза дар. Свеклаш эсала хьувкъаяра бахьан да агротехника гIожа телхаеш хилар: кIезига ехк минеральнии органически удобренеш, хила еззача тайпара листа хилац хьатIаяьнна свеклай баьцаш, шоай ханнахьа чакхдахац оасар дараи зене йолча хIамашта духьала химически молхаш еттараи дола балхаш, бIеха оасар тIа ца далийтара кхоачам боллаш еттац гербицидаш, хьалкхеечеи чуэцачеи ханашкара дукхагIча даькъера балхаш кулг-кара ду.

Шекара свеклаш чIоагIа тIоадал еза культура я. Цудухьа боккхача лоархIаме да Iоаль тIоадал дIа а ца йоалийташ, лаьттанна обработка яьякххар. ДIаяхача гурахьа укх шера свеклаш хьалкхеергйолча кхашка рекомендацех кхачийта езаш йола минеральни удобренеш товса вIаштIехьдаьннадац цхьадолча боахамашка. Царех цхьа дакъа лаьттана обработка еча хана дIакхачийта деза. Из гIулакх ший ханнахьа чакхдаккха дезаш да. Къаьстта теркам тIабахийта беза лаьттан тIера тIоа нийсбара. Цу агроприемо таро хулийт хила еза кIоаргал а йолаш ги дIаде а сихагIа из тIадалийта а.

Цхьан технологически процессах вIалла юкъ ца йоллийташ цхьана чакхдаха деза тIеххьара лаьттана обработка яреи ги дIадереи балхаш. Кхыча тайпара аьлча, гербицидаш а кхоачийташ обработка еш йодача агрегата тIехьа ги дIадувш йола селлка яха еза.

Хьалха дикагIа йола культураш тIахиннача кхашка дIае еза свеклаш, хIаьта цун гица минеральни удобренеш а кхоачийташ балхаш лоацщача юкъа чакхдаха деза. 3—4 сантиметр кIоарга хила деза ги. Нагахьа санна из дIадувча хана йокъал отте 5 сантиметр кIоаргал йолаш Iочудахийта деза из лаьттана. ХьатIаяьннача баьций мугIараш нийса хургдолча тайпара дIаяхийта еза агрегаташ, сахьатах 4,5—5,5 километр царга никъ а байташ.

ЦIенхаштта Iунал де деза дегIайоагIача свеклашта. Къаьстта теркам тIабахийта беза шоай ханнахьа уж нийлхъяхара. Из агроприем чакхъяккха еза 10—12 дийнахьа хIара гектара тIа 95—100 эзар баьцовгIа а хулийташ.

Морзал дукхагIа хилийтара а чуэцача хана комбайнашка болх байтара а каст-каста мугIарашта юкъера лаьтта кIаьддеш культиваци яха еза. Хьаяхараи шекар доаккхача заводе дIаяхьийтараи юкъе юкъ а ца йоллийташ чуэца еза свеклаш.

ХIара шекара свеклаш кхееш долча боахаме вIашагIъехка механизированни звеньяш хила еза, мел эша техника а енна. ХIара звенона свеклаш кхеяра оттадаь технологически карта а хила деза кхаши хьалаши тIадолаш.

Уж деррига гIулакхаш диза чакхдоахе, Iалама хьалаша духьале йой а, дIадодар кIезиг а деш дика хьувкъам болаш шекара свеклаш хьалкхее аьттув баргба.

Хь. ЯЛХАРОЕВ,
Нохч - ГIалгIай АССР юртбоахама министерства отдела начальник, РСФСР заслуженни агроном.

ДАЬХЕ ЛОРАЯЬРАШТА КЕРДА ЛЬГОТАШ

Коммунистически партеи Советски правительстван хадданза йоакхо ю тIем тIа лаьттарийн цига боабаьча тIемахой дезалийн, цар вахара хьашташ тоадара. Лелаш долча законодательства льготийн совленийн шерра комплекс еннай цу наха, ма дарра аьлча, вахара еррига оагIош чу а лоацаш.

Коталон 40 шу дизар белгал а доаккхаш КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои соцам тIанийцаб «Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа лаьттарийн боабаьча тIема гIулакхаш тIа хиннача наьха дезалийн материально-бытовой хьалаш дIахо тоадара, хIаьта иштта тIанийцай 1985 шера 2 апреле кепайоазон тIа йийца массехк кхыйола решени а.

Къахьегаман социальни дешаштеи йолча СССР Паччахьалкхен комитета председатела заместителагара М. М. Кравченкогара дийхад оаха керда льготаши совленаши телара порядка хьакъехьа дувцилга.

— Эггара хьалха ха ловра, мича хана денз тергья керда льготаши совленаши?

— 1985 шера 1 мае денз.

— Соцам тIа чIоагIа уйла тIаяхийтай тIема ветеранашта деш дола медицински гIулакхаш тоадара. Дех аз Хьогара, цу хьакъехьа ма дарра дувцал.

— ТIем тIа лаьттарашта лорий рецептагIа язъяь моллхаш шоай болчул 50 процент чухьнахьча маьхех дIахецаргья, хIаьта юкъарча лазарах цамогаш хинна, къахьегача айп ваьккха е кхыча бахьанегIа, оттальча порядкага хьежжа инвалидаш лаьрхIача ветеранашта — мах боацаш. Цу категорех болча унахошта аптечни учрежденешка очередь йоацаш дIахец молхаш.

— ХIаьта, нагахьа санна эшаш йола молха аптеке йоацаш хуле, тIаккха?

— Эшаш йола препараташ йоацаш хуле, тIем тIа лаьттараш очередь йоацаш царца Iалашбергба эггара хьалха уж яьхкачул тIехьагIа.

Кхы тайпа гIулакхаш а даьд ветеранашта лорий дарба дикагIа дара. СССР унахцIено лораяра Министерства приказага хьежжа ерригача дарбан-профилактически учрежденешка цу нахагахьа озабезам беш медицински гIулакхаш делга оттадаьд. ХIара шера диспансеризаци е лаьрхIад; санаторно-курортни дарба эшарашта тар ма лу дикагIа кхоачам бергба; стационарий сеть шеръергья, хIанзарчун тайпарча медицински аппаратураца Iалашъергья уж, кхыйола мероприятеш чакхйоахаргья.

Госпиталашка (больничнии учрежденейн диспансерийн отделенешкеи палаташкеи) Даймехка тIема инвалидашта, соцамга хьежжа, кхачани молхайн боарамаш лакхагIа оттадаьд.

Садоводчески товариществай членаш болча Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа лаьттарий салаIара хьалаш тоадара проценташ ца а доахаш ссудаш тергда хIанз садови цIалгаш эца е хьалде, садови участкаш тоае.

— ТIем тIа лаьттарашта оттаяь льготаш-м царца чакхйоалаш мичай?

— Даьра яц! Юкъара лазар кхийтта, къахьегача айп баьнна, кхыча бахьанегIа инвалидаш хиннача ветеранашта социальни новкъостал эшаш хиларга хьежжа, нийса лаьрхIад цар а царца цхьана бахача дезалхоша а дIалоацача чуIеча моттигах (лелаш долча законодательства оттадаьча боарамашка хьежжа) 50 процент мара квартилата ца лулга. хIаьта йоагIачул совгIа йолча чуIеча моттигах (дезала 15 кв. метрга кхаччалца) — цхьа мах мара ца лулга.

Цул совгIа, боагIачул 50 процент кIезигагIа мах боаккх цу нахагара йовхалах, хих, газах, электроэнергех пайда эцарах.

Кхы тIа а цхьайола льготаш оттаяьй тIем тIа лаьттарашта пенсешца Iалашбара а.

Цхьан предприяте хадданза болх барах къоанала телача пенсена 20 процент IотIатохара тIем тIа лаьттарашта балха факт эшаш яц 1983 шера 1 январе денз е тIехьагIа.

Цудухьа, хиланза яргйоаца юкъареи хадданза болх баьи стаж а йолаш, цхьабакъда, могашал ца хиларах, къоаналла е кхыча бахьанегIа 1983 шера 1 январал тIехьагIа болх беш ца хиннача ветеранашта 1 мае денз иззал пенси IотIатохаргда.

— Ма дарра дувцал, боккъала а, хьанна йоагIаш я тIем тIа лаьттарашта оттаяь, лакхе йийца льготаши совленаши?

— Уж тергья граждански Сийлахь-боккхача Даймехкеи тIемаш долча хапеи СССР лораяра кхыйола тIема операцеш чакхйоахача ханеи тIом беш долча эскара юкъедоагIаш хиннача доакъошка, штабашка, учрежденешка тIема гIулакхаш тIа хиннарашта, граждански Сийлахь-боккхача Даймехкеи тIемий партизанашта; хIаьта иштта Сийлахь-боккха Даймехка тIом болча хана тIом беш долча эскара доакъошка тIема гIулакхаш тIа хиннарашта оттальча льготии условешка хьежжа пенсеш хьожадара гIулакх деш яьккха ха тIех лоархIаш йола оборона лаьца латташ йолча городашка тIема гIулакх деш лаьттарашта а СССР чурча гIулакхий Министерстван СССР Паччахьалкхен Кхерамзлен Комитетеи органашка начальникашеи мугIарееи гIулакх деш хиннача наха а:

Одессе — 1941 ш. 10 августе денз 1941 ш. 16 октябре кхаччалца;

Ленинграде — 1941 ш. 8 сентябре денз 1944 ш. 27 январе кхаччалца;

Севастополе 1941 ш. 5 ноябре денз 1942 ш. 4 июле кхаччалца;

Волгограде — 1942 ш. 12 июле денз 1942 ш. 19 ноябре кхаччалца.

Цул совгIа, Сийлахь-боккха Даймехка тIом болча хана тIом беш долча эскара юкъедоагIаш е лакхе белгалъяьхача ханашка, цIераш яьхача городашка-турпалашка хиннача эскара доакъошка штатни гIулакхаш тIа хиннача Советски Эскара, ТIема-Форда Флота, СССР Чурча ГIулакхий Министерстван СССР Паччахьалкхен Кхерамзлен Комитетеи бIуннийи, органийи вольнонаемнии составах болча наха а.

— ХIаьта фу ала мегаргда шоай сийлахьа декхар кхоачаш а деш, чов, контузи, айп хиннача е лазар кхийттача болх булургбоацаш бисаи инвалидаш хиннеи бола тIем тIа лаьттараш пенсешца Iалашбелга дIахо тоадара деча гIулакхех...

— Аз дувцаргда гIулакх дара ха хаьда а йолаш тIема гIулакх деш хиннарех болча инвалидашта телача льготех, цу хьакъехьа хаьдда цифраш а йоалаергья. Ховш ма дарра, Даймехка тIема I группа инвалидашта бетта 30 сом лакхду пенсеш, 20 сом — II группа инвалидашта. МугIарерча составе тIема гIулакх деш хиннарех болча I группа инвалидий бетта пенси хIанз 129 сомал лохехьа а II группа инвалидий бетта пенси 97 сомал лохехьа а хургдац. Ефрейторех (боккхагIболча матросех), сержантех, старшинех болча инвалидашта пенси тергда I-гIа группа лаьрхIа — 138 сомали 9 кепигали кIезигагIа доацаш; II-гIа группа лаьрхIа — 104 сомали 70 кепигали кIезигагIа доацаш. Эггара кIезигагIа дар да из.

ХIанз эггара лакхагIча боараме пенси нийдеш болча I-чеи II-чеи группай Даймехка тIема инвалидий пенси хIанз бетта хьалхарчар 150-а шоллагIчар 140 а сом хургда. ХIаьта, нагахьа санна I-чеи II-чеи группа инвалид болх беш а эша къоанала пенси нийде бокъо луш йола стаж йолаш а хиннавале, цуна инвалид хиларах тела пенси къоанела телача пенсе боараме хьоакаде йиш я. Цхьан предприяте хадданза 25 шера болх баь стаж хиларах тIатоха 20 процент а тIехьа лаьрхIача, бетта 132 сомага кхоачаргда пенси. Цу хьалашка пенсей боарамаш I-ча группа инвалидашта бетта 162 сом и II-ча группа инвалидашта 152 сом хургда.

Сийлахь-боккхача Даймехка тIема партизанаш а юкъе лоархIаш Даймехка тIема инвалидашта санна пенсеш IотIатохаргда акхарна а:

тIема гIулакхаш тIа хиннача нахах болча, СССР лораеча хана е тIема гIулакхаца дувзаденна кхы тайпа декхараш кхоачашдеча хана човнаш яр, контузи хилар, е айп валар бахьан долаш е кхыча ханашка фронте хиларца дувзаденна лазар кхетар бахьан долаш инвалидаш хиннача инвалидашта а хIаьта иштта граждански тIема партизанех болча инвалидашта а;

балха декхараш кхоачашдеча хана човнаш, контузи хилар е айп валар бахьан долаш инвалидаш хиннача, СССР Чурча ГIулакхий Министерства органийн СССР Паччахьалкхен Кхерамзлен Комитета органийн начальствующии мугIарерчеи составерча нахах болча инвалидашта;

1944 шера 1 январе денз 1951 шера 31 декабре кхаччалца Украински ССР, Белорусски ССР Литовски ССР, Латвийски ССР, Эстонски ССР территоре тIа лийннача, хаьнъ лорадеш хиннача истребительни батальоний, взводий, отрядий бIухоехи командни составахи болча а цу батальонашка, взводашка, отрядашка шоашта тIадехка декхараш кхоачашдеча хана човнаш, контузи хилар е айп валар бахьан долаш инвалидаш хиннача а инвалидашта.

Лакхе дийцача бахьанегIа хиннача I группа инвалидашта гIулакх деш болча беррига наха, инвалида дезалхой уж бар-бацар аьнна, инвалида Iунал деш бокъонца ьаккха ха хIанз юкъарча къахьегама стажаца дIалоархIаргья инвалид вахача моттигерча халкъа депутатий районни (городской) Совето решени ярах.

— ЧIоагIа йоакхо ю тIем тIа боабаьча тIемахой дезалий а. Цар керда эцараш малагIа льготаш я?

— СССР лораеча хана е тIема гIулакхаца дувзаденна кхыдола декхараш кхоачашдеча хана човнаш, контузи хилар е айп валар бахьан долаш, е фронте хиларца дувзаденна лазар кхетар бахьан долаш байнача эпсарий составах болча наьха, прапорщикий, мичманий, хьаьда ха йолаши ха чакхъяьнначул тIехьагIеи тIема гIулакх деш хиннарий истешта, нагахьа санна 8 шу даланза долча, веннача кхоабаш волчун берашта Iунал деш уж бале, 1 мае денз бокъо еннай кхоабаш хиннар воацаш йисарах доагIа пенси нийде, сесаг болх беш ярацар аьнна.

Лакхе бийцача нахах вола кхоабар воацаш бисарах телача пенсей боарамаш лакхдаьд. Масала, хаьда ха йолаш тIема гIулакх деш барий дезалашта хIанз бетта 43 сомал лохагIа хила йиш яц уж (болх булургболаш воапача хIара дезалхочоа лоархIаш).

Юртбоахама налог такха езаргйоацаш геттара мукъадаха мегаргдолаш лаьрхIад иштта СССР лораеча хана е тIема гIулакхаца дувзаденна кхыдола декхараш кхоачашдеча хана човнаш, контузи хилар е айп валар бахьан долаш е фронте хиларца дувзаденна лазар кхетар бахьан долаш байна тIема гIулакхаш тIара нах болаш хинна боахамаш.

Центральни отоплени йоацача цIеношка бахача кхоабар воацаш бисарах, вийначa тIема гIулакха тIарчоа хьалхара пенсеш нийдеш болча, СССР лораеча хана е тIема гIулакхаца дувзаденна кхыдола декхараш кхоачашдеча хана боабаьча тIема гIулакхаш тIа хиннарий дезалашта 1 мае денз 50 процент мах тIерабоаккх бахача нахага йохка оттадаьча боарамашка хьежжа йоацаш йолча йоагоча хIаман маьха.

Уж а кхыйола а мероприятеш бахьан долаш дикка лакхлургба боабаьча тIема гIулакхаш тIа хиннача наьха дезалаш материальни Iалашбара боарам.

— Кхы малагIа льготаши совленаши нийергья фронте хиннарашеи цар дезалашеи?

— Кепайоазон тIа хьалхагIа хоам баь ма хиллара, правительства кхыча решенешка хьежжа, Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа хиннарашта бокъо еннай бувзамо деча гIулакхий массе тайпах очередь йоацаш пайда эца а очередь йоацаш квартирни телефонаш оттае а. хIаьта Даймехка тIема инвалидашта — иштта цу тайпара телефонаш мах боацаш оттае а.

Союзнии автономнии республикай Министрий Советашта, министерствашта, ведомствашта, халкъа депутатий моттигерча Советашта тIадожадаьд Сийлахь-боккхача Даймехка тIема инвалидаши льготашка диллача царца нийсбаь инвалидаши, хIаьта иштта чуIеча моттигий хьалаш тоаде дезаш бола тIем тIа боабаьча тIема гIулакхаш тIарча наьха дезалаши укх гаргарча шин шера чуIеча моттигашца Iалашбара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоахилга.

ХIанз мехка шерра дIайоалаьй белггала дерригача халкъо хьатIадоагIача цIейна еш йола кийчо. Вай Даьхе бахьан долаш даьча дIадахача тIемий ветераний йоакхои терког яр — ерригача советски боахамеи органий, къахьегама коллективайн общественни организацейн декхар.

Беседа яьр за
И. БЕДА.
(«Труда» спец. корр.).
1985 ш. 5 апрель.

Болхлочун уйлаш

ГӀУЛАКХ МЕТТАХЬА ДАЬННАДАЦ

Укх шера 5-ча январе «Сердало» тӀа араяьлар «ХӀаране шийгара доагӀар хьадехе...» яха критически статья. Цу тӀа Малгобекски кирпишк еча завода болхлоша хала а хеташ дувцар, массехк шу хьалха районе дикагӀа лоархӀаш хиннача коллектива дӀадахача шера а дерригача хьокхамех план кхоачаш ца ярах, ииттa завод пачхахьалкхенна цхьа миллион гаргга сома маьха декхарийла хиларах лаьца. Хьан бехках из нийслуш да хьагойташ дола дукха бакъдараш доаладир цар шоай статья тӀа.

Цу хана деиз кхо бутт баьннаб. Цу юкъа фу эргадаьннад, малагӀа хувцамаш хиннад тха заводе?

Болхлой гӀадбаха йиш йолаш ер ма дий аьнна даь хӀама дац укх шера а. Хьалхарча квартале кийча продукци арахецара план — 51,2 процент мара кхоачашъяьяц, арахийца продукци маьхала лккхара план 48 процент мара кхоачашъяьяц, къахьегама овсарле а цунга хьежжа лоха я.

Хьалха новкъосташа белгалдаьхача кхоачамбоацарех юха а дувцаш эггара хьалха тхоашкара, болхлошкара, дӀайолалургья со. Укхаза ала деза заводерча наьха производственни дисциплина геттара воча хьале я аьнна. ХӀанз а тӀехьа дукха болхлой ба производствах дог ца лазаш, новкъосташта хьалхашкара шоай бехктокхам кхета ца беш, а кхы башха из кхетабе ца ловш а. Цу хьакъехьа къаьстта белгала ба кагирхой. хӀана аьлча ханнахьа балха хаахара тӀера ца хиларца, ханал хьалха цхьаккха бахьан доацаш балха тӀера бувларца. ХӀанз вай ювцаш йола вийрча моттигаш производстве каст-каста нийслу болхлошта юкъе кхетама - профилактически болх лохача боараме беш хилар бахьан долаш.

Заводо арахецача кирпишка дикал лоха я. Ховш да хьаь бийда кирпишк технологе дӀадехача тайпара хилча латташ йокъаяла езаш йолга, цул тӀехьагӀа мара пишка чу дӀачуоттае йиш яц из. ЙоагӀача бесса йокъаенна йоаца кирпишк пишка чу дӀачуоттайича тӀера мара ца йотташ юкъера ше йолчча бесса бийда хул. Бийда хургйоацаш йоагӀача ханал дукхагӀа пишка чу йотташ лоатта а яь арахийца кирпишк тӀера чӀор оаталуш хул. Цо тешал ду технологически процесс телха а еш кхоачаш йокъаяланза йола бийда кирпишк пишка чу ятта дӀачуувттаеш хилара.

Из ииттa хилар дувза доагӀа технологе дӀадехача тайпара йола сушилка йоацаш хиларца. Завода доалахьа хӀанз йолаш йола сушилка геттара воча хьале а зӀамига а я. Цу тӀа ала деза бизза ший болх бовзаш вола технолог заводе воацаш хилар а. Цудухьа болхлоша дерригa шоаш хьа мел деш дар хетаргахьа ду.

Болхлой бехкагӀа а доацаш производстве нийслуча кхоачамбоацарех дувцаш хилча ала деза завода ерригa оборудовани тиша я аьнна, масала, пишка чура кирпишк араувзаш йола вагонеткаш тхона тоъаш яц, йолаш яраш а лерттӀа болх хьабе пайдана яц. Электролафеташ, кранаш ехача тоае слесараш бац заводе, лаьрххӀа кхыча предприятера специалист ца воалавича.

ХӀанз аз дувца кхоачамбоацараш чӀоагӀа Ӏаткъарца дуккха дика болхлой балхара дӀабийннаб укхазара. Керда балха баьхкараш Ӏе раьза хилац завода гӀулакхаш долчча бесса дайзача, цудухьа кадраш дӀа-хьа ювлар лакха да. ТӀаккха арахецача продукце дикалах, къахьегама овсарле лакхълрах къамаьл вӀалла хила йиш йий?

Сона хетаргахьа атта саг хургвац ше къахьегаш волча коллективо доахача толамех воккхий а веш гӀад ца ухаш а ииттa производстве кхоачамбоацараш нийслуш хилар хала ца хеташ а.

Се йизза производства да хиларах тарра берригa болхлой тӀахьех аз, гӀулакхаш ма хулла сихагӀа тоадара, хӀана аьлча, массава а цхьана оарцагӀваьлча мара дӀадаха йиш йоаца кхоачамбоацараш уж доландаь.

П. ДЖАМУЛАЕВА,
Малгобекски кирпишк еча завода бригадир.

ЯХЬ—ТОЛАМИЙ ЛАРД

АттагӀчарех хиланзар В. И. Ленина цӀерагӀча мехкдаьтта чакхдоахача йиълагӀча цеха дӀадаха 1984 шу. Касткаста бийдал ца хиларах болх ца беш моттигаш нийсъелар установкаша, цунга хьежжа кхоачаш ца еш юсар производственни планаш а. Бакъдар аьлча, шера йола план-м ерригa цех хьайицача кхоачашъе аьттув баьлар тха. Духхьал хьинар ца кходеш болхлоша къахьегар бахьан долаш хилар из ииттa. Цу даькъе чӀоагӀа лоархӀам болаш хилар нийса вӀаштӀехьъалккха социалистически яхь.

ЦхьайтталагӀча пятилетка укх тӀеххьарча шера доккхийи бехктокхамеи декхараш да тха коллектива хьалхашка латтараш. Из гӀулакх дика кхетадеш оаха тӀайицад доккхий социалистически декхараш. Къаьстта теркам тӀабахийтаб къахьегама овсарле цхьа процент лакхъяран, продукцега дӀадодар 0,5 процент лохдаран. Даьча лоархӀамаша хьахьекхад цу гӀулакхаша шера план ханал ши ди хьалха кхоачашъе таро хулийтаргйолга.

Тха болхлошта дика ӀХов уж толамаш дахара эшараш дукха долга. Бакъда, царех керттера дар фуд аьлча, къахьегам лерттӀа вӀаштӀехьбаккхар, дисциплина дика хилар, нийса социалистически яхь вӀаштӀехьякхар. Уж кхо хӀама доаггӀача бесса хуле, толамаш а хургда.

Дика хьокхамаш дахара аьттув боалийташ гӀулакх да балха хӀаране юкъе хьу дакъа (КТУ). Из керда форма юкъейоалаярах соахка аьттув баьлар план кхоачашъе. Духхьал цхьа шу мара дац оаха (КТУ) юкъейоалаяь, бакъда, хӀанзле цехе мел йола бригадаш цу формах болх беш я. Цо тешал ду толамаш дахара цо доккха гӀо деш хилар. ХӀана аьлча, хӀаранена хьалхашкара бехктокхам лакхлу, прогулаш, нах балха тӀехьабусилга хоалуш кӀезиглу. Кердача хьисапе болх беш таро я хӀаране къахьегама юкъедихьача даькъага хьежжа цунна луш дола алапи а хилийта. Во къахьийгадий биззача бетта луш дола алапи а кӀезигагӀа хул. Ший мел йола говзал тӀайохийташ массане юкъара кхоачашдеча гӀулакха юкъе шийна могаш дола дакъа дихьадий, алапи а цунга хьежжа — дукхагӀа.

Тха цеховой комитето ший керттерча декхарех лоархӀ къахьегача наха юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяр, керда толамаш дахара уж оарцагӀабахар. Цу даькъе цо пайда эца гойтара агитацех, производстве хьалхалаттача наьха балха опыт, царна карагӀдаьннар массанега дӀакхоачаргдолча гӀулакхах.

Шу дӀадолалуш а массе йолча участкашка, бригадашка социалистически декхараш тӀаэцара хетаяь собранеш чакхъяьхар. Цига формана а доацаш декхарий хӀара пункт йоашхаш къамаьлаш дир болхлоша. ХӀана аьлча, шоашта дулургдар мара вӀаштӀехьдаргдоацар цар тӀайицача а тӀехьагӀа даьсса хабар мара хургдоацандаь. Яхье котбаьннараш моральни а материальни а белгалбоах оаха, цу гӀулакха йолаш я материальни поощренс фонд.

Чакхъяьннай хьалхара квартал. Цун итогех тха цехо ерригача заводе гӀолла шоллагӀа моттиг яьккхай. Къаьстта белгала яьннай, цехе Беседина Людмила Анатольевна керте латта цхьайтталагӀча установка коллектив. Белгалдаккха деза дӀадахача шера цу установка вӀашттa кхаь квартилагӀа завода ерригача установкашта юкъе лелаяьча социалистически яхье хьалхара моттигаш яьха хилар. Цехе меттел ерригача заводе а цӀи хеза я доккхий толамаш дахарца воккхагӀа волча оператора Невежин Михаил Степановича кулгалду цхьайтталагӀча установка смена, 22 установка В. Погосов керте латта смена, Л. Луценко керте латта комсомольско - кагирхой коллектив, цо къахьег товарнобийдала участке.

Цу наьха хьаьнала къахьегам бахьан долаш духхьал дӀабахача март бетта товарни продукци арахецара план 104 процент кхоачашйир цехо.

Тахан цеха болхлой Сийлахь - боккхача Даймехка тӀем тӀа Советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара сийна шерра социалистически яхь йоаржаяь къахьегаш ба. Цу денга кхачалехьа кхояьча бийдала, электроэнерге, йоахала энерге чотагӀа шин дийнахьа болх бергба аьнна декхар тӀайицадар коллективо. ХӀанзле цхьан дийнахьа болх баьб оаха. ХӀаьта 20 апреле Ерригсоюзни коммунистически субботник хулача дийнахьа а кхояьча материалий чотагӀа болх бир оаха.

КарагӀдаьннараш кӀезига дац. Бакъда, царех са а тедаь Ӏе йишйоацилга дика хов тхона. Хьалхашка латт кхоачашде деза кхы а бехктокхамегӀа, кхы а чоалханегӀа декхараш. Тхоай керттера декхар лоархӀ оаха ма хулла чурча резерваех бизза пайда а эцаш, хьакъ ма хиллара КПСС XXVII съезда накъадахар.

Л. БАУЛИНА,
В. И. Ленина цӀерагӀча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода цеховн комитета председатель.

КЪАДЕННАР КЕРДАДОАХ

Бахача наьха цӀенош, школаш, больницеш, ииттa кхы тайпа гӀирсаш тоадара, улицашта реконструкци яра гӀулакх дизза шоашта дӀатӀаийица къахьегаш я Назрановски РСУ болхлой коллектив. Денна лакхлуш латтача наьха хьашташка диллача царна тӀалаттар доккха дукъ да, хӀана аьлча, къаьнача зданена реконструкци е езаш хул уж, кердача хьисапе дӀадехача тайпара гӀишло хургйолаш. Из, вайна ма харра, атта гӀулакх дац.

Цхьабакъда, гӀишлонхой шоашта хьалхашка латтача бехктокхамерча декхарех дика лоархӀабу. Ма дарра аьлча, бахача наха гӀулакх дара йола ах шерара план цхьоалагӀча апреле кхоачашъяьй, шоай низашца хьаде дезаш дола дерригa гӀишлон балхаш 113,6 процент кхоачашдаьд.

ДӀаихача шерашка план кхоачаш ца еш, производственни дисциплина лохерча боараме хиларца района кхыча предприятешта юкъе тӀехьаюсаш хиннача коллектива гӀулакхаш цӀаьхха гӀадвугача оагӀорахьа хувцадалар дега тоам беш да. РСУ балха тӀа хиннача хувцамий керттерча бахьанех лархӀа деза цун кердача кулгалхочун Шадыжев Бахьаудина ший тайпара нах къахьегама оарцагӀа баха, уж кхотабе ховш хилар. Цунца цхьана ше кулгалдеча наьха хьаштий йизза йоакхо е цунна ховш хилар. Белгалдаккха доагӀа Бахьаудина укхаза мутӀарера болхло волаш дӀаболабаь хилар ший къахьегама никъ. Дуккхача шерашка болхло, тӀаккха мастер, тӀеххьарча хана участка начальник хиннача Шадыжева дика ховра шоай коллектива болх лерттӀа дӀа ца бохийташ новкъарле ер фуд.

Цудухьа цо къаьстта терко йир къахьегама дисциплина чӀоагӀъяра, ииттa бригадаша шоайла къовсаме яьхар социалистически яхь вӀашагӀйолларца.

Хьалха цхьан саго теркал ца еш лаьтта яхь экран, хӀанз бӀарг хьоасташ я, хӀана аьлча, цо хьахьокх массе а тайпа производственни хьокхамаш. ииттa дика толамаш дахарца хьалха латта болхлой белгалбу, тӀехьабусараш хьагойт.

Ала деза, хьалха каьхаташ тӀа мара йоацаш хинна коммунистически къахьегама школа укх дешара шера цӀенхаштта болх бе йолаеннай аьнна. Берригa болхлой юкъе озаш йолча школа шин кӀира цкъа чакхйоах политзанятеш, цига хьалхе къоастабаьча лектораша тайп-тайпарча темех лаьца кӀоарга чулоацам бола лекцеш еш, ииттa болхлоша лектора хьалхашка уттадеш дола хаттараш дизза доашх.

Вай массанена ховш ма дий цӀен тӀера тхов беха ладар чуухаш е уйнаш дохарца шелал хьаллатташ хилча чуӀеш вола фусам безаме йоацаш хулга. Цудухьа дукхагӀча даькъе бахача наьха цӀеношта ремонт яра тӀабербазаь ба цар къахьегам. Шоаш тоаде дӀатӀаийцача цӀен лоацача юкъа хувца мел езаш йола хӀама хувцар, керда яраш дӀаоттаярца, ииттa хьаха дезачара пенаш хьаьхе, кӀир техе, басараш хьакхе чакхбоал гӀишлонхой. Заказчикаш геттара чӀоагӀа раьза ба шоаш хьаллаьца гӀулакх цӀена кхоачашдеш хьабоагӀача отделочникашта: Тореева Маликата, Арчакова Любайна, плотника Цороев Салмана.

Бакъда, укхаза ала доагӀа, улицаш тоаяра долча гӀулакха гӀишлонхоша ла йиш йоаца мелал гойт аьнна. ХӀанз а тӀехьа йоачан хиннача дийнахьа машина дӀа ца йохалуш геттара воча хьале дукха улицаш я городе. Дерригa а наькъашкара дӀадолалуш долга дага а кхоабаш къахьийгача бакъахьа хет РСУ гӀишлонхоша.

М. БАРАХОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Сальвадора патриотически низаша тешшаме шоай бе йоаллаю тӀема инициатива. Фарабундо Марте цӀерагӀча къам мукъадаккхара Фронта (ФНО) отрядаш йохае гӀерташ американски лоӀамагӀа оттаяьча антинародни режимо леладечох хӀама хулаш дац. Партизанаша карателаш юхабийтта ца Ӏеш, контрнаступленеш а еш доккхий эсаш ду моастагӀчун бӀухой боабеш техника йохаеш.

СУРТА ТӀА: Дуарте режима эскаргара партизанаша хьадаьккха Америке хьадаь трофейни герз.

КОМИН—ТАСС сурт.

ДУНЕН ПОЛИТИКА ЛОАРХӀАМЕ ФАКТОР

Ткъаь итт шу хьалха, 1955 шера 18 апреле хьейийллар машаре цхьана дахара пхи принцип кхайкаяь Азеи Африкан мехкий Бандунгски конференци. Цо тӀахьийхар мехкаш экономически культурнии даькъе цхьана гӀулакхаш леладара, герз дӀадаккхара, атомни а термоядерни а герз хьаделга, цуңца тохкамаш делга, тохилга декхара, дерригa къовсамаш машара средствашца къестадара.

Из яр мукъайийннача пачхьалкхений колониализманеи тӀеман духьаларча, демократически платформа кӀийлен тӀа дунен арене эггара хьалхара лоархӀаме выступлени. Бандунге конференци гуляра инициаторех цаӀ хиннача Инде гӀорваьнача политически деятела Джавахарлал Нерус яьхад: «Сийленца дегӀаухача дерригача адама историе дакъа дар из, хӀаьта лаьттан шара тӀа бахача нахах ахаш совгӀа бараш хьинаре политически низ хинна дӀаоттар а дар».

Афро-азиатски цхьоагӀон болам дӀа а болабаь, Бандунга сихдир мукъадийннача дукхагӀа долча мехкий арахьарча политически курса кӀийле а хинна дӀаэтта йола дӀацакхетара политика принципаш хьа а хинна чӀоагӀлулга. Афро-азиатски цхьоагӀо а дӀацакхетар а — дунен къамаш мукъадахара боламо даьхача исторически толамех хьахиннар. Уж шаккхе явлени хьахиннай тӀом сецачул тӀехьагӀарча историе чӀоаггӀа чоалханеча хана, дунен халкъашта юкъерча арене низий соотношени социализмана гӀойле йолча оагӀорахьа овлангара хувцаеннача хьалашка, колониальни низ-Ӏоткъама духьала тӀагӀертта лоаттабаьча къовсаме Азеи Африкан дуккха мехкаш, шоай мукъе йола пачхьалкхенаш хьа а яь, шоай лоӀаме дегӀаахара новкъа даьлча, США а малхбузехьара кхыйола державаш а гӀертар мукъадаьннача мехкашта юкъе эгӀазло йолла, тӀема блокий системашта уж юкъедахьа, Советски Союза а кхыча социалистически пачхьалкхенашта а уж духьала даха. Цхьабакъда, ду кхагӀа долча къонача мехкаша тиганзар, уж фу де лаьрхӀа я шоаш дика кхетадаьча, СЕАТО, СЕНТО яхача империализмо хьаяьча тӀема-политически группировкашта юкъедаха. Цу планага диллача, дуккха мехкаш тӀема блокашта чудахийза хилар дар юххьанца деиз къона пачхьалкхенаш шоаш глобальни антисоветски антикоммунистически курса юкъеяхьа, Малхбузенен Малхбоаленнеи юкъерча «шийлача тӀема» чуоза гӀертара духьала хилари цу гӀулакхашта юкъеяха раьза хургцахилари хьагойташ дола хӀама.

ДӀацакхетара кӀийле йола факторащ я къонача пачхьалкхений барт беш а дунен капиталистически боахама системера цар къаьстта йола «моттиг» хоадаеш а хӀама дола дуккха дукхагӀа дола болама юкъера мехкаш хьалха колонеш хинна хилар, цу шоашкарча моттига уж раьза цахилари цунна, тӀера довла гӀерташ уж хилари. Уж вӀашка увз ииттa экономически бокъонаш цхьатарра хилийтара лоаттабеча къовсамо, цар декхараш юкъара хиларца, экономически шоай мукъе хилара лоаттабу къовсам чакхбаланза хиларца дувзаденна дола юкъара хьашташ довзаро, неоколониализмо шоашкара дӀадехараштa духьала латта гӀертаро. Цудухьа да дерригача дӀакхетанза долча мехкашта цар хержа социально-экономически ориентаци миччa тайпара яле а уж дерригаш а объективно антиимпериалистически тенденцеш йолаш хилар.

Цу тайппара, дӀакхетанза долча мехкий болам лелаш хилийтара эша кхоачам болаш йола чӀоагӀа база йолаш я. Из латт цар исторически кхелаш, социально-экономически хьалаш, цун доакъошхошта хьалхашка латта кӀийлен тӀа политическии экономически декхараш вӀаши тара хиларах. ХӀаьта бухсоццача кхаьчача, керттерча дунен халкъашта юкъерча проблемай даькъера дӀакхетанза долча мехкий хьашташ цар вӀаши барта даха йиш йолаш хилар да цу мехкий барт кӀийлегӀа гӀулакхаш а юкъера вӀашдухьаленаш а тоӀаь лоаттаераш.

ДӀацакхетара принципаш хьаллоацаш да геттара духьдухьа дола дегӀауха мехкаш, цар социально-политически ориентаци миччa бесса яле а. ДегӀаухача дунен прогрессивни низаша лерхӀ, дӀацакхетар дегӀаухача мехкий антиимпериалистически цхьоагӀон форма хьисапера хӀама. ДӀацакхетар цу тайпара кхетадар хьахиннад эггара хьалха дукхагӀа дола мукъадийнна мехкаш империализмацара, машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлен бахьан лоаттабу къовсам дӀахо бахьа ловш хилар бахьан долаш. Дош ииттa оттадича дӀакхетанза долча мехкий объективни союзник хул социалистически доттагӀленах.

Бандунгал тӀехьагӀа дӀадахача шерашка дӀацакхетара боламо керттера де лерхӀар а хинна дӀаэттаб мукъадийнна мехкаш политически шоай мукъе хилар чӀоагӀдаран къаман суверенитет лакхъяран, экономически шоай мукъагӀа хилара, ерригача пачхьалкхенашта юкъерча гӀулакхий даькъе машаре цхьан дахара принципаш чӀоагӀъяра лоаттабу къовсам.

Колониальни система дӀаяккхара лоаттабеш бола къовсам вӀаштӀехьа баккхара бокъхача лоархӀаме хилар 60-ча шерашка дӀацакхетара политика. Колониальни империеш ехачул тӀехьагӀа, къона пачхьалкхенаш экономически шоай мукъе хилийтара, шоай Ӏалама рузкъай даькъера цар суверенни бокъонаш юхаметтаоттаяра проблемаш хьалхарча плане эттача дикка шерийр боламо ший балха масштабаш. 70-ча шерашка къонача пачхьалкхенаша белгалйир дунен халкъашта юкъе лелача экономически гӀулакхий система хувцара шерра программа, хӀаьта из кхоачашъяра «кердача дунен халкъашта юкъерча порядка» хьакъехьарча лозунгаца къовсам а болабир.

Духхьал цу хана, хетаргахьа, бизза гучабаьлар мукъадаьннача мехкий коллективни бартен коллективни опытеи низ, бӀаргагуш хилар цар лоаттабеча къовсамах хьахулараш. ДӀакхетанза долча мехкаша экономически фронте цхьана еш йола акцеш, Вьетнамера, Лаосера, Мозамбикера, Анголера, Эфиопера, Афганистанера, Никарагуара мукъадовлара къовсам цар хьаллацаро дикка шербир болама географически гом, цунца цхьана империализма позици мел а еш. Азе, Африке, цул тӀехьагӀа Латински Америке а империализми колониализми эша массаза эш автоматически шерлора дӀакхетанза долча мехкий мугӀараш. 101 йизза бокъонаш йола доакъошхо ва болама юкъе, 1961 шера дӀакхетанза йолча пачхьалкхенаштен правительстваштен керте латтарий хьалхара Конференци болх беш хиннача, хана уж 25 мара ца хиннача.

ДӀакхетанзабарий боламо тӀаувз шийна хӀанз а тӀехьа империализма духхьаларча тӀема-политически тӀахьожама кӀалхара даланза долча мехкий безам. Цар шоаш хержа курс, политически шоай мукъе хиларгеи экономически мукъадовларгеи бода никъ ба дӀацакхетар цу мехкашта.

70-гӀа шераш чакхдоалаши 80-гӀа дараш доладуши США империалистически гӀозараша разрядка политикана наступлени йоаржаяьча хьалашка дӀайолаеннача хӀанзарча кхоалагӀча этапе, тӀаьтӀа дукхагӀа лерхӀабаьннаб дӀакхетанзабарий болам ший балхацара керттердар машар ца бохийтареи ядерни тӀема катастрофа ца хилийтареи проблемаш.

Болама кулгалхоша дика кхетаду, адамле ядерни конфликтана тӀатекхаро дегӀаухача мехкий кхерамзленна Ӏоткъам тӀалоаттабаь ца Ӏеш, экономически дегӀаахара декхараш эффективно къестаде таро хургхиларга доггдаха а йиш ца хулийтилга. 1983 шера март бетта Деле дӀакхетанза барий болама VII Конференци йолаш, цун доакъошхоша аьлар, «ший мукъе хилари дегӀаахари герз дӀадаккхарахи машарахи хьакъоастаде йиш йоацаш да» аьнна. Из тезис я тахан дӀакхетанза долча мехкаша дунен халкъашта юкъерча арене беча балха кӀийле.

Яков ЭТИНГЕР,
исторически Ӏилмай кандидат.
(АПН).

ТАХАН—РАДИО ДИ

«МИЛЛИОНИЙ МИТИНГ»

Тешшаме ала мегаргда. хӀара советски дезала вахаре радиовещанен телевиденеи доккха дакъа лоац, аьнна. Наьха самукъадоаккхаш, цар политически сакхетам лакхбеш, парте оттадаь декхараш кхоачашдара къяхьегамхой оарцагӀбоахаш Ӏалальмате чӀоагӀа лоархӀаме я тахан пропагандаи массови агитацеи уж средстваш.

Вай мехка радиовещани дегӀаяр айхха дувзаденна да Владимир Ильич Ленина цӀерца. «Геттара боккхача лоархӀаме гӀулакх, каьхат ца эша а никъ бе ца беза а газет». «Миллионий митинг» — ииттa лакха ба В. И. Ленина радио баь мах. Из массанахьа дӀайоаржае аьнна баьччас тӀадиллар кхоачашдаьд. Из гуш да вай республике радио дӀаржарца а.

Радио цӀа эггара а кердагӀйолча техникаца Ӏалашдаь да. Передачаш ю дийнахь - бус 6 сахьата шин программагӀа: эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала. Радиовещани дӀакхаьчай дукха хӀама ца эшаш республике бахача берригача а нахага.

1985 шера 1 январь тӀакхоачаш Нохч - ГӀалгӀайчене болх беш яр 233820 радиоточка, радиола, магнитофон. ХьатӀайоагӀача пятилетке а дӀахо дегӀайоагӀаргья радиовещани. УКВ стереофонически вещанега яккха лерхӀ. Дикка дегӀайоагӀаргья проводной радиовещани. Цу дерригe эргаьккха тоаергья вещани.

Вай парте цахаддаш йоакхо ю мехка радиовещании телевидении шерагӀа яржара, цар лоархӀам айбара.

«Кепайоазув, телевидени, радио — нах вӀаштӀехьбахара, царна кхетам балара, общественни мнени хьаяра хоадам болла средство. Цар балха тӀа тӀеххьарча хана дика хувцамаш хиннад. Бакъда, вахаро дӀадехар кхы а доккхагӀа да, — аьлар М. С. Горбачева КПСС ЦК апрельски Пленуме доклад еш.— Информаце средстваш декхарийла я событештеи явленештеи кӀоарга анализ е, цӀенхаштта проблемаш хьаувттае а уж кхоачашъяра наькъаш белгалдаха а, шоай чулоацамца, хьем ца беш хиларца, информацех хьалийза хиларца нах тешабе».

Информаце кхыйолча средствай санна радиовещанеи телевиденеи балха парте беш бола лоархӀам лакха хиларо, партийни комитетий новкъостало, хьаллацаро йиш хулийт журналистий къахьегамах хьахулар, цун хоадам дикка лакхбе. Тахан радиога ладувгӀаш, телевизорга хьожаш вайна хьалхашка отт республика къахьегамхошта карагӀдувларий, царна дагалаттачун, лерхӀарий сурт. Промышленни предприятешкара, мехкадаьтта промыслашкара, хьалъеш латтача гӀишлошкара, юртабоахамашкара хьахоз сийлен гӀулакхех дола хоамаш. Дуккхача къамах болча наха шоайла вӀаши новкъостал деш, цхьа барт болаш дегӀайоалаю Нохч-ГӀалгӀайчен экономикеи культуреи, толамца кхоачашъю КПСС XXVI съезда, цул тӀехьагӀа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш.

«КПСС XXVI съезда решенеш — вахарeӀ», «КПСС XXVI съезда курсаца», «Эффективности дикали духьа», «Коммунисти пятилеткеи», «Социалистически декхараш. Мишта кхоачашду уж?», «Социалистически яхьа дневник», «Керда хоамаш» яхача радиопрограммашка дакъа лоац партийни советски болхлоша, предприятеи учреждени кулгалхоша, производстве хьалха латтараша.

Укх тӀеххьарча хана республикански радио коллектива балха тӀа дикка хувцамаш хиннад: Эргаьхай радиоциклаш, чулоацам лакхбеш вӀашагӀъехкай информационни программаш, керда радиовыпускаш. Ши шу гаргга ха я «Экономика артереш» яха цикл промышленни редакце кийчъю. Цу цикла передачаша мехкдаьтта чакхдоахараш, транспортникаш. «Госкомнефтепродуктай» болхлой оарцагӀбоах шоашта юкъера производственни бувзам чӀоагӀбара хьалхашка увтта проблемаш къоастаяра мехкдаьтта продукташта реализаци ярца дувзаденна кхоачамбоацараш дӀадахара.

ГӀишлошъечарнеи биохимикаштеи новкъостала вӀашагӀъеллай «Биохимии хьайбаш леладари» яха программа. Цу цикла передачашка йовзийт Грозненски биохимически завода премиксай цех сихха хьалъяра а из болх бе йолаялийтарах а, Нохч-ГӀалгӀайчен биохимически промышленность дегӀайоалаяра йола перспективаш.

Мехкдаьттахи цуи продуктаехи ма могга пайда эцара хетаяь я «Мехкдаьтта—вай ганз». Укхаза специалисташа, Ӏилманхоша, производстве хьалхалаттараша дувц мехкдаьтта хьурмат дараи цун кхом бараи хьакъехьа, мехкдаьтта доаккхаш, из чакхдоаккхаш а потребителашта дӀакхоачийташ а нийслуча кхоачамбоацарех лаьца.

«Юрта вахар», «РАПО: гӀулакхаши проблемаши» яхача радиопередачашка журналисташа дувц производстве хьалхалаттарий опытах, къахьегам дикагӀа вӀаштӀехьбаккхарах, наха деш дола гӀулакх вӀаштӀехьдаккхарах, кхашка, фермашка, механически мастерскешка дӀахьоча балхах. Хан-ханнахьа кийчъю социалистически декхараш кхоачашдарах, производственни дисциплина чӀоагӀъярах, бригадни подряд производстве шерагӀа йоаржаярах лаьца материалаш.

«Кулгалдеча — кхетам балар» яхача циклах йолча передачаша хьагойт мишта хила веза тахан кулгалхо, цун нравственний сибат, къахьегама коллектива юкъе цо беш болча кхетама балха лоархӀам. «Эффективности дикали», «Ӏилма—производствана» хьагойт республика промышленни, юртбоахама, Ӏилма потенциалах дикагӀа пайда эцарах йола опыт.

РадиоладувгӀархоша дика тӀаэц «Къона заманхо», «Къонал», «Ще сийгаш», «Радуга», «Саги общество» яха радиожурналаш. Идейно - политически, интернациональни, патриотически, атеистически кхетам балара дешаш дувцаш я «Зори Кавказа», «Цхьан дезале», «Вай лоалахой болча», «Патриот», «Атеист» яха выпускаши журналаши. Йокхха почта я «Шоана еза оазаш», «Иллеша доттагӀал долчарна», «КӀирандийнахьара музыкальни программа» яха передачаш.

ХӀара редакционни коллектива толам айхха бувзабенна ба штате йоацача активаца, болхлойи юртеи корреспонденташа дӀахьоча балхаца. Цу бувзамаша таро хулийт передачай чулоацам лакхбара эфире арадолаш дола хӀара дош наьха дег чу дихийтара. Тха штате йоацача активе ва 200 совгӀа саг. Царна юкъе ба партийни, советски, комсомольски болхлой, производстве хьалхалаттараш, специалисташ, Ӏилманхой. Царех ба Грозненски цӀенош деча комбината бригадир А.-Х. Цечоев, «Электроинструмент» завода слесарь, СССР Лакхехьарча Совета депутат Т. Халгуев, республикански ветеринарни станце воккхагӀвола Ӏилма болхло Б. Дикаев, къахьегама ветеран А. Железняк, ииттa кхы дуккхабараш.

ХӀара шера йоккхаргӀа хул редакционни почта, из да эггара хьалхарча аргӀана штате йоацача активаца бувзам хилар. Цар письмоша йиш хулийт передачашка производственни, культурни, моральни, нравственни проблемаш ювца.

Республика керттерча предприятешка, колхозашка, совхозашка вӀашагӀъехка я корреспондентски посташ. Радио цӀагӀа хӀара шера болх беш я болхлойи юртарчеи корреспондентий школа. Цига дешаш бараштa йовзийт радиожурналистика жанраш, оаз дӀаязъеш йола аппаратура. Школе хьехаш ба квалифицировани журналисташ, опытни лектораш, экономикаи культуреи специалисташ, республика министерстваи ведомстваи кулгалхой, партийни советски болхлой.

КПСС XXVI съезда решенеша, мартовскии, апрельскии (1985 ш.) Пленумий решенеша, КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева выступленеша радиовещане болхлошкара дӀадех передачаш кӀоаргга чулоацам болаш, ладувгӀа дог доагӀаргдолаш, парте планаш кхоачашъяра къахьегамхой оарцагӀбоахаш, даьсса, пайда боаца хабар доацаш хулийталга.

М. АУШЕВ,
НГӀАССР телевиденеи радиовещанеи пачхьалкхен комитета председатела заместитель, исторически Ӏилмай кандидат.

Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дузаш

ТАСС фотохроника.

Шахтерски города Краснодона юккъе лакхача ларда тIа байракха хьалхашка латт пхи зIамсаги йоIи. Къонача гвардейцашта Советски Союза Турпалашта — Кошевой Олега, Громова Ульянана, Земнухов Ивана, Тюленин Сергейна, Шевцова Любована дегIа памятник да из.

Вай сийрда тахане бахьан долаш шоай вахар дIаденнарашта сужне бахар духьа эзараш нах ух Краснодоне.

СУРТА ТIА: дийна бисача кIеззига мара боацарех цаI «Къона гвардн» яхача подпольни организаце член, 1-ча ранга капитан, Ленинградски лакхехьарча тIема-форда инженерни училища преподаватель Василий Иванович Левашов краснодонцаш болча хьоашалгIа вена ва.

ЧАХКИЕВ Капитон

«УМАЛАТ»

ПОЭМА

КОРТА IV.

Цу моастагIчун карах
Йийннача цу цIерех,
Уж сийна аренаш
Йокъ хинна дIауттар.

Юкъ-юкъе мухь беттaш
«Катюша» яр увгIеш,
Унзара дар из увгIар
Къизача моастагIчоа.

Юкъ йийна аькха мо,
Юх текхош водар из,
Бакъда, цун из борал
Пхьагалчул дар массагIа.

Довкъашка, аьлешка
Соцалга дацар цунна,
«Катюшас» лекха йиш
Ялацар лергара.
Цун «концерт» эттача,
Немцаша Iаьрж доллар.

Даьрденна цIокъ санна,
Ший дегIах ка етташ,
ТIехьашка водаш вар,
Юхь Iаьржача ше этта.

Дунен да ше хеташ
ТIаьена из моастагI,
Ше лийрхIар ца хулаш,
Эккхаваь водаш вар.

Шийх юхе цо дутар
Сийна йокъ, Iаьрма кIор,
Маьршача наьха цIий
Дукха цох хьаьочадар.
Кхыметтел, берий а
Цун карах са дувлар.

БIарг дIа мел леккхча
Декъий дар хьалдадаш,
Гунахьа доаца адамаш
Дукха цо доадаьдар.

(ДIахододар. Долапур 49, 50, 51, 52 53, 54 «Сердало» номераш тIа).

Цу миска чIир лехаш
Додаш дар цIе эскар.
Дунен чу шийл къизагIа
Кхы воаца из моастагIа
ХIалаквеш додаш дар,
Дуненна цIи хеза,
Додаш дар, хIалаквеш
Фашизман из тхьемда.»

* * *

ТIакхета кийчденна
ЦIокъ санна теба,
ТIаводар Умалат,
ГIар-тата доацаш.

Букъ бийна уст санна,
Къоро мухь боалаш,
Къорача татаца
Iовежар немце.

* * *

Чов кхийтта аькха мо,
ЦIувзаш дар лаьтте.
Дог аьшка хиннар а
Цун къина велхаш.

«Мел бала лайнаб Iа,
Мел гIайгIа яьй,
Аьшко а цIеро а
Чов массаза яьй!

Мел хозне хIелачъяьй
ГIаьрахоша тIемашца!
Мел дайнад-те хьона
ТIемо даь декъий!

Мел бокхха лоам хургбар
Байнарий тIеххех!
Мел бокхха форд хургбар
Мийххача цIийхI» —

Яхаш вар Умалат,
Новкъостех къаьста,
Пхьарсах чов кхийтта,
Хьун йисте уллаш.

* * *

Низ бола моастагI
Хьайла котваьнна,
Хье ваьча лаьттара
Хье эккхаваь —

Са тохаш хила хьо,
Са хьамсара доттагI,
Юха Iа чIир лехаш
ЙоагIаргья зама.

Хало тIа кхачарах,
Велха ма велха.
Деналах ца вохаш,
Хьай сьттув леха.

ТIехтохам хургбоацаш
Лелабе къовсам.
Халоний бустамца
Диста хьай денал.

Къовсамо воI воацаш
Йитай, йовх, нана,
Бакъда, хьа турпала цIи
Йицъергьяц наха.

Кердача тIехьено
ЛоархIаргья сийлахьа,
Чурт дежадар аьнна
Йожаргьяц сийле.

* * *

...Дунен сийле ма йойла цар
Халча дийнахьа яхь ца
йоххаш.
Доккха Iазап текхарий,
МоастагIчунна лоалл ца
овтташ.
Лаьттан кер чу бакарий!

ЦIаккха сийле цар ма йойла,
Цу ден сийлахьа байнарий,
Даьхен бизза кIантий болаш.
Денал долаш баькарий!

ТIехьен ираз сийрдадаккха
Шоай синош дIатийнад цар.
Дег чу лоатторгда цар денал
ТIехьа тIа мел боагIачар.

САЛТИЙ ДЕГАШ АЙДОРА

ТIом хьайнача хьалхарча дийнахьа денз, беррига советски мохк фронт хинна дIаэттар. Керттера лозунг хилар: «Дерригa фронта, дерригa коталонна» яха дешаш. Дег тIара къоабалъеш тIайийцар из культура а искусства а болхлоша. Фронте бахачул тIехьагIа юхебисараша вIашагIдехкар военни театраш, ансамблаш, бригадаш. Царна юкъе бар артисташ, иллиалархой, чтецаш, халхархой, фокусникаш, акробаташ, кхыча жанрай специалисташ. Хозача илле, сакъердамеча бегаша, тIахъаьннача халхаро, безамеча дешо, гIаьрахо футтарвеш йолча кIомача сатиро цхьан юкъа гIайгIа а бала а биц-беш дог айдора вай салтий. Цудухьа Iалаьмате хозахеташ ладувгIар бIухоша цу концерташка.

Цига хьинаре дакъа лаьцар Нохч-ГIалгIайчен искусстваи культураи болхлоша. Вай республике болх беш дар миниатюрай театр, кхыйола фронтовой бригадаш. Уж вIашагIъехка ца Iеш, республика артисташа цхьан-шин бетта шоашта доагIа алапеш а дIателар фронта Фонде. Иштта, М. Ю. Лермонтова цIерагIча театра коллективо дIачуделар «Советски актер» яха самолети танки хьае аьнна 202 эзар сом. Нохч-ГIалгIай театра артисташа гулдир танк е ахча.

— 1941 шера Грозненски ТЮЗ-е болх беш хиннача артистех вIашагIъеллар 11 сагах латташ йола фронтовой бригада. Цунна юкъе бар тахан мехка а дунен тIа а цIи хеза бола искусства деятелаш — кинорежиссер, актер, Социалистически Къахьегама Турпал, Ленински а СССР Паччахьалкхен а премей лауреат, СССР халкъа артист Бондарчук Сергей, Социалистически Къахьегама Турпал, СССР халкъа артист Эсамбаев Махьмуд, — яхаш дувц тIом болча хана военно-шефски комиссе болх беш хиннача А. Кузьминас. — Цу бригадо кхоачашдора Грознера денз Ростове кхаччалца хиннача ЦIеча Эскара доакъой культурни хьашташ.

1942 шера вIашагIделлар миниатюрий фронтовой театр. Цунна кулгалдеш вар режиссер Свободин Евгений Всеволодович. Цо кхоачашдора 2039 воински даькъа культурни хьашташ. Цхьа шу совгIа болх беш хилар из театр.

Нохч-ГIалгIай радиокомитета инструментальни ансамбла музыканта Хрисаниди Кирилла дувц:

— 1942 шера М. Ю. Лермонтова цIерагIча драматически театре вIашагIъеллар фронтовой бригада. Цу хана 14 шу даьнна вар со. Со аккомпониатор а баян локхаш солист а вар. Тхоца вар Эсамбаев Махьмуд, хIанз В. И. Ленина цIерагIча культура Двореца оперни студе кулгалхо вола Соколов Виктор Анатольевич, кхыбараш. Оаха концерташ увттадора воински доакъошка, госпиталашка, фронте а тыле болчарна а.

Цу хана ЦIеча Эскара бIухой культурни хьашташ кхоачашдеш хиларах сона еннай «За оборону Кавказа», «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941—1945гг.» яха медалаш.

Нохч-ГIалгIай драматически театро, илле а халхара а ансамбло хьинаре дакъа лаьцар из болх беча.

— ТIом хьайнача хьалхарча деношка, — яхаш дувц РСФСР заслуженни артистка Алиева Тамарас, — театра дукха артисташ фронте бахар. Царна юкъе бар Ибрагимов ИсмаIал, Алхазов Сейт-Ахьмад, Туликов Абухьажи, Гандаев СаIид, Горчханов Iусман, Мусаев Мохьмад, Хасуханов, Цимиева Хьулимат, кхыбараш. Фашистех Даьхе лораеш дIаделар цар шоай къона синош.

Арме дIа ца болхаш бисача артисташа, шоайла бекъа а бенна, фронтовой шин бригада вIашагIъеллар. Оаха концерташ увттадора къахьегама бригадашка, эвакогоспиталашка, Армавире лаьттача Нохч-ГIалгIай дошлой полка бIухошта. КIаьддалар, шелал, моцал ца къовсаш дийнахьа кхоъ-диъ концерт лора. Оаха а Iайшар тIема хало, дика зийра вай бIухой денал а фашистий къизал а.

— Барайтта саг вар тха бригаде, — дувц Соколов Виктор Анатольевича. — Царех хIанз дийна тхо кхоъ ва — со, Эсамбаев Махьмуд, Хрисаниди Кирилл. — Хийла тамашийна хIамаш нийслора. Цкъа Орджоникидзена юххе халла немцех кIалхардаьлар тхо, даггара цар тIехьара тIа а етташ.

Б. АБАДИЕВ.

МАССАЗА А НАЬХА ВАХАР ЛОРАДЕШ

40 шу хьалха сецар Сийлахь - боккхача Даймехка тIема таташ, бакъда, хIанз а тIехьа советски наьха лергашкара дIа ца йоалаш я цун къиза саз. Цу къизача а лирача а тIемо вайх къоаставаьв 20 миллион саг. Сенца, сенах бустаргба адамо тIема алано тIабена бала, наха Iайша хало а Iазап а?

Халкъа бицлац байнараш, сийду. дийнабисарий. Вай хана тIема ветеран яха дош деналла, майралла, машаререча къахьегама синошцим хинна дIаэттад. Са дувца безам ба цу халача тIем тIа дакъа лаьцача, из чакхбаьннaчул тIехьагIа социалистически бокъонаш лораяра атта боаца вахара никъ хержача сай новкъостех.

МАССАНЕНА ВОВЗАШ ВОЛА САГ

Вай республике дика вовзаш ва Морозов Александр Васильевич. ХIаьта грозненцашта хIара дийнахьа гу из дай болар, а, кустдола хоза дегI а, кепах тайна а вола саг. ТIахьежача кхетаде хала дац цхьан хана военни саг из хиннилга.

Эггара хьалха ший анкета цо дIаязйир 1939 шера, 2-ча Московски артиллерийски училище деша отташ. 1941 шера май бетта из яьккха воал из. Из чакхъяьккха цхьа бутт балалехьа къона эпсар - артиллерист нийслу Каунасе, Iалаьмате лирача а къизача а тIема юкъе.

Хала бала бар Александра а цун новкъосташта-нийсархошта а духьалъэттар. МоастагIчох латаш майра тIом бир цо Даьхе лораеш, шозза човнаш хилар, шозза а вийрзачул тIехьагIа юха а тIом беш дIахо вахар.

Ший ткъо шу доалаш эзвода командирагара ваьнна артиллерийски полка штаба начальник хул цунах. Даьхен хьалхашнара гIулакх дизза кхоачашдаьд цо. Цунах дола тешал да Александр Васильевича наькха тIа къегаш йоахка йиъ орден, дукха медалаш.

ТIом чакхбаьннaчул тIехьагIа из деша вода юридически институте. Из яьккхача 1949-ча шера денз цо болх бу прокуратура органашка, хIанз вай республика прокурора хьалхара заместитель волаш къахьегаш ва гIема ветеран Морозов Александр Васильевич.

РЕЙХСТАГА ПЕНАШ ТIА КУЛГ ЯЗДАЬР

Цу наьха безам тIабодаш, езалуш, хоза а йийлла юхь а безаме хьежаш бIаргаш а долча кхалсага — Ильина Екатерина Федоровнас 1949 шера денз къахьег Наурски района прокуратуре канцеларе заведующи йолаш.

Цун тIахьажача хала да кхаь шера тIема хала никъ Iайша а Берлин йоаккхачарца а хиннай из ала. Цу ханарча дукхача кхалнаьхиннадац Ильинай санна ираз фашистски бIи хиннача рейхстага пенаш тIа кулг язле.

Даьхе лораеш цо гайта деналера гIулакхаш бахьан, цунна еннай ЦIеча Байракха ордени массехк медали.

Кхувш йоагIача тIехьенна кхетам луча тахан а тIехьа хьинаре къахьегаш я тIема доакъошхо. Из я Наурски района ветераний Совета секретарь.

Екатерина Федоровнай вахар — из цун къонгаша а вийний воIа Игора а масал эца а доккхал де а таро луш хIама да.

БАТАЛЬОНА КОМСОРГ

Анатоле вурийтта шу доалаш хьайра Сийлахь - боккха Даьхен тIом, барайтта шу доалаш хилар цунна эггара хьалхара чов, ткъеста шу доалаш Орловско - Курски хиннача тIем тIа яьккхар хьалхара орден. Цу шера дIайийцар КПСС мугIарашка.

Ца кхайкаш венача хьаьшах майрагIа а денал долашагIа а лата ший нийсархой тIахьийха ца Iеш, ше а масал гойташ летар Анатолий фашистех. Атаке болхачарна массаза хьалха хулаш, дукхаза хьийжав из Iоажала бIаргашка.

Диц ца луш дайман сона дагалатт цкъа цо дийца тIем тIа цунца нийсденна хIама. 1943 шу, сентябрь бовш йолa ха. Цо гIулакхдеш хинна 280 ЦIеча Байракха дивизи яр Днепра тIехъяла кийчъенна. Шоашца станкови пулеметаш а йолаш кхаь лодкаца укхан батальонера 40—50 саг юкъевоагIа группа яр Днепра дехьарча берда тIа дIатIаьйннар. Артиллереца кийчо а ца еш йолаь операци яр из, цу Iурра сабелгало йоаллаш вIаштIехьъяьккхар. Немцаша зийна хиннабацар вай бIухой. ТIехьагIо, ераш чухьийдача гучадаьлар Днепра аьтта берда кIотаргашта юкъе чIоагIо а яь уж багIаш хиннилга.

— Вай бIухой бIаргабайна, цкъарчоа беха а цецбаьнна а, шоаш фу де деза ца ховш хьайзар уж. цхьабакъда, уж кхийтта балалехьа, вай салташа хIалакбир гIаьрахой, яхаш. дувц цо. — Цул тIехьагIа дIахьалхашкахьа а яьнна шоай моттигаш чIоагIъе эттар группа. ТIом бе ьнна кийчъяь дIаоттайир пулеметаш. Бакъда, дукха ха ялалехьа меттабеннача гIаьрахоша массадолча гераца туржаI тIаоттадир тхона. Ца соцаш етташ яр кхо «максим» а. Хин аьрда бердагахьара етта йолаелар вай йоккхий топаш а. Цхьан юкъа къоарзийр сигале.

Иштта дIаболабелар тIехьагIа плацдарм бахьан хиннa яха тIом.

Анатолий Самуиловича доккхал ду тIема хана шийхиннача вIашагIкхетарех, цига тоссаденнача доттагIлах, майрали денали гойташ латаш хиннача ший новкъостех. Биц ца луш дагабоахк моастагIчох Даьхе лораеш ханал хьалха байнараш, вIашагIветталу, дIа-хьа кахьаташ ухийташ бувзамаш леладу дийнабисаранца.

ДукхагIча даьхъс, тIема дукъ дIадихьараш къона нах бар. Цудухьа тIом чакхбаьннaчул тIехьагIа царех дукхабараш тайп-тайпарча вузашка деша эттар. Царех вар Шор Анатолий Васильевича а. 1952 шера цо яьккхар тIема-юридически академи, хIаьта 1954 шера денз таханга кхаччалца болх бу Нохч-ГIалгIай АССР прокуратура органашка.

Новкъосташа - коллегаша, кхыча наха дувцачох, дика юрист, цIена дог дола саг, хьаькъал дола хьехамча а ва Анатолий Самуилович.

УРАЛЕ КХИИНА КIАЬНК

Массане а масал эца мегаргдолаш вахар хиннад Бодров Александр Ивановича а.

ТIом хьовш 16 шу дузаш вар из. БIаргадайнар а хезар а чIоагIа дег чу доссаш Iаткъаш хиларца белгалваьнна вовзаш вар из, цу хана из вахаш хиннача Бузулук яхача уральски йоккха йоаца городерча нийсархошта. 1943 шера цу кIаьнках хул шийца а дехка майра фашистех латаш вола къаьстача артиллерийски дивизиона разведчик - наблюдатель. 1945 шера апрель бетта Советски Эскар чухьийдар город-крепость Кенигсберг яккха. Iалаьмате къиза а лира а тIом бар из, цул хьалхагIа моастагIчо чIоагIъьча а фашистий дукха эскар Iайнача а города улицашка гIолла бе безаш хиннар. Бодрова разведгруппа хьалха а яьнна чухьийдача хана цхьан цIен подвала корагIа еттаелар пулемет. Салтий лечкъа Iобийшар. Цу юкъа Александра а кхыча шин бIухочо а кхычахьа да тIа а бессаха, гранаташ чутехар корагIа. Пулемет сецар, такkха хьалхаболабелар вай бIухой.

Кенигсберг хьайоаккхаш баьча тIемах Бодровна елар «За отвагу» яха медаль.

1956 шу тIакхаччалца Советски Эскаре гIулакх деш хиннав Александр Иванович. Цул тIехьагIа дийшад, суде болх беш хиннав. ХIанз Нохч - ГIалгIай АССР прокуратуре цхьан отдела кулгалдеш ва.

ТIЕМ ТIА САННА КЪАХЬЕГАМЕ А

Дика а сабаре къамаьл долаш а саг ва Предместин Иван Николаевич. ТIема туржаIа къахьа кад цо бизза меннабале а, сага дика оамалаш ца йовш, гIожа а къиза а ца воалаш чакхваьлар из цу къематах.

1942 шера хьийхар из тIем тIа. Хинав эскадрона командира заместитель. 1943 шера Мариуполе хиннача тIем тIа чIоагIа чов йир, Иван Николаевичах инвалид веш.

ТIом чакхбаьннaчул тIехьагIа искусства чIоагIа тIакхувш цхьа ха яьккхар цо, кхыметтел цу даькъе училища а чакхъяьккхар. Бакъда, юриспруденци дукхагIа езаенна, дешаэтта. 1952 шера Саратовера юридически институт йистеяьккхар. Цу хана денз Иван Николаевич къахьегаш ва прокуратура органашка.

КАВКАЗ ЛОРАЯЬР

ТIом болабеннача хьалхарча деношка денз фронте хилар вай мехкахо Моисеев Иван Александрович. Цо дакъа лаьцал Кавказ бахьан лаьттача тIем тIа.

1942 шера февраль бетта Таганрога юххе тIом латтача хана стрелкови рота командир вар Иван Александрович. ЧIоагIа чов а еш контузи йир цунна цига. Шу совгIа ха яьккхар цо човнаш ерзаеш, цул тIехьагIа юха а фронте вахар, юха а тIема хала наькъаш дусташ кхаьчар Коталон денга.

Машара вахаре юриста болх хержар Моисеевс. Ше каралаьцача гIулакхе цо къахьега 36 шу дьннад. Даьхен хьалхашка социалистически бокъонаш лораеш цунна карагIдаьна дукха гIулакхаш бахьан РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа Иван Александровича еннай «РСФСР заслуженни юрист» яха сийдола цIи. ХIанз укх юкъа, цо къахьег вай республика цхьан йоккхача районе прокурор волаш.

Ш. АУШЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР прокурора воккхагIа вола помощник.

СПОРТ

ФУТБОЛ

ДIайолаеннай кхоалагIча зоне чуйоагIача командашта юкъера мехка футбольни чемпионат, ховш ма хиллара, царна юкъе я «Терек». ХIанзле шозза лайзаб грозненцаш.

Хьалхара къовсам хилар Пятигорскерча «Машукаца», из ловзар цхьаккха кот ца воалаш чакхдаьлар. Цул тIехьагIа, самардийнахьа, грозненцаш лайзар Черкесскерча «Нартаца». Котало яккха лаьрхIача вай мехкахой аьттув боалл, счет 1:0 йолаш котбоал уж. Ала деза шаккхе а ловзар хьоашалгIа а йолаш «Терекo» чакхдаькха хиларах.

16 мае Нальчикерча «Спартакаца» вIашагIкхетаргба Грознера футболисташ.

Д. ТУРГУНОВ.

АКРОБАТИКА

Грознерча № 1 йолча берийн кхувшбоагIарийн спортивни школа акробатиках йолча йийллача первенстве дакъа лаьцар бIаь гаргга волча дешархочо.

Акробатически наькъалга тIа кховсабеннарех толаш хилар № 60 йолча школа дешархо Шарамкова Алена. ШоллагIа моттиг яьккхар республика чемпионкас Колоколова Иринас.

КIаьнкашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар Колоколова санна № 34 йолча школе дешаш волча Гринев Олега.

Кхалнаьха групповой упражненешка толаш хилар Н. Дорошевайх, Е. Михайловайх, Т. Куренковах латта группа.

Шишша спортсменка выступленешка Г. Жемановаси Т. Мотовиловаси шоайл хьалхавалийтанзар цхьаккха а. Цар массане гойтар яр спорта мастера програма.

Т. СОКОЛОВА.

КIАЛТОХАРГАХ ЛАТАР

Таллине хиннай классически хьисапе кIалтохаргах латара кагирхошта юкъера мехка чемпионат. Грознера динамовец Амаев Мовды къовсавелар 82 килограмм дозал дараша. БархIазза летача цкъа ца эшаш, Советски Союза чемпион хул цох.

Алма-Ате, Болгаре хиннача дунен халкъашта юкъерча турниращка, мехка чемпионате коталонаш яхарах, Амаев юкъевихьав СССР кагирхой вIашагIтехача команда. Цо дакъа лоацаргда хьатIабоагIача бетта хургйолча кагирхой дунен чемпионате.

НЕК ДАР

Къулбаседа - ХIирийчен хьалхле яккхара хьайийлла яхьаш хилар кагирхошта юкъе город Орджоникидзерча бассейне. Къулбаседа Кавказа городашкарча итт команда къайсар котало. Грозненцаша шоллагIа моттиг яьккхар.

Къаьст-къаьстача спортсменашта юкъе хьалхара моттигаш яьхар вай республикерча Т. Ивановас, В. Дубинина. Призераш хилар А. Асротинах, Н. Проскуринайх.

БАДМИНТОН

Из вай республике эггара къонагIдола спорта тайпа да. Цох укх шера массехк турнир чакхъяьккхай вайцига. Масала, «Буревестник» ДСО Коталон 40 шу дизара хетаьча спартакиада зачета юкъейолхача яхьашка дакъа лаьцар кхаь вуза командаша. Цига толаш хилар университета яр, шоллагIа — мехкдаьтта института коллектив.

Цул тIехьагIа республика хьалхле яккхара яхьашка къовсаелар итт команда, из хьалхле «Буревестник» ДСО спортсменаша а яьккхар.

Къаьсттача спортсменашта юкъе хиннача къовсамашка толаш хилар Курганская Лариса, Нефедова Марина, Драганов Игорь — университета студенташ. Колотеев Сергей, Погоняйлов Борис — мехкдаьтта институтера.

Дукха ха йоацаш грозненцаш город Пятигорске къовсабелар Къулбаседа Кавказа ворхI вуза вникалашца. Цига шоллагIа моттиг яьккхар вай мехкахоша.

Т. СОКОЛОВА.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

7 МАЙ
РАДИО ДИ,
БУВЗАМА МАССЕ А ОТРАСЛЕЙ БАЛХАХОЙ ЦIЕЯ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Цавовза салте». Кхо сери йола телевизионни художественни фильм. 1-гIен 2-гIен сереш.
10.50 — «Юхакхайка, горнисташ!».
11.20 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Хьал а яьнна, йоккха хилар кортамукъале...». Документальни фильм.
15.50 — Социалистически Къахьегама Турпалца, БАМ яьчар бригадираца А. В. Бондараца Иркутскерча профтехучилища дешархой вIашагIкхетар.
16.35 — «Кердадараш».
16.40 — «ЦIейца, деза доттагIий!». ГДР телевидене программа.
18.05 — «Сакъердаме нотнаш».
18.15 — Радио Денга. «Iилмен вахари». Дакъа лоацаш ба СССР бувзама министр В. А. Шамшини СССР бувзама министра заместитель Ю. Б. Зубареви.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Синощца къалац ветеранаш». Илли оал Сийлахь-боккхача Даймехка тIема Московски маIача наьха ветераний хора.
19.50 — «Цавовза салте» яхача кхо сери йолча телевизионни художественни фильма премьера. 3-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Радио Денна хетадаь, Колонни зале союзий ЦIагIа хиина концерт. Из йистедаьлча — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

800 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Атака ирал тIа». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Истори. 5-гIа класс. Ширача Риме.
9,05, 12.30 — Французски мотт. Хьеха 1-гIа шу.
10.05 — «Фу дийцар «ЦIеча книжка». 3-гIа передача.
10.35, 11.40 — Ботаника. 5-гIа класс. Зизаши сони.
10.55 — Бахача наха цIера кхерамзленах». ЦIи яьлча нах кIалхарбахар». Iилма-довзийтара фильм.
11.20 — Шахматни школа».
12.00 — Географи. Гаьнарча Малхбоален Iалам.
13.00 — ТIема ханара стихаши иллеши.
13.45 — Советски монументальнии портретнии скульптура.
14.15 — «Коталонах дегаца тешаш». Сийлахь-боккхача Даймехка тIемах дола советски литература.
15.10 — «Кердадараш».
ла. Кинопрограмма.
17.45 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
18.00 — Фильм.
18.05 — «Халкъа тIахьожам болх беш ба» (нохчий меттала).
18.15 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.35 — «Тахан — радио Ди, массе а бувзама отраслей балхахой цIей».
18.50 — Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизара. В. Матиев. «Партизанаш». Грозненски телевидене студе спектакла премьера (нохчий меттала).
19.50 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.00 — «Халкъа кхоллам» (нохчий меттала).
20.30 — Сийлахь - йоккхача Коталон сердал (нохчий меттала).
21.00 — «Ха».
21.35 — Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «Одара тIара бIаьсти». яха художественни фильм.
23.15 — «Кердадараш».

8 МАЙ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Цавовза салте». Кхо сери йола телевизионни художественни фильм. 3-гIа сери.
9.45 — «Кхоана сатоссаш Коталон ди да» яхача документальни фильма премьера. Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизар дезде ветераний Советски комитето кийчо ярах.
10.25 — А. Бородин — Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои йоккхача симфонически оркестра дIалокха № 2 йола («Турпалаяр») симфони.
10.55 — Информационни выпуск.
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Москве гIолла». Киноэтюд.
14.55 — Советски халкъо Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха 40 шу дизара хетаяь торжественни собрани. Концерт. Кремлевски съездий Дворецера трансляци.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Ша тIара догамаш». ЧIоагIагIболча фигуристий выступлени.
22.35 — «Тахан дунен тIа».
22.50 — Дунен велогонка. ЧССР-ера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Дувна тешама ба». Телевизионни документальни фильм.
8.35 — Истори. Сийлахь-боккхача Даймехка тIемацара къона турпалаш.
9.05 — «Мамай школа».
9.35 — ЦIеча жIарга дерригача дунен Денга. «Милосердие, самоотверженность, гуманизм». Iилма-довзийтара фильм.
10.25 — «Сеннен миштен Iомабу ПТУ». «Красный пролетарий» яхача завода ПТУ-и № 6 йолча подшефни ПТУ-и дешархошца станкостроенена кадраш кийчъяра цхьана беча балхах.
10.55 — Информационни выпуск.
11.55 — Фильм.
12.00 — АхбIаьшеран летопись». «1945-гIа шу».
12.55 — «Нохч - ГIалгIайчен ди».
13.15 — «Инарала Шубникова корпус». Субтитраш дола художественни фильм.
14.50 — «Москве гIолла». Киноэтюд.
14.55 — Советски халкъо Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха 40 шу дизара хетаяь торжественни собрани. Концерт. Кремлевски съездий Дворецера трансляци. Из йистеяьлча (20.20) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.35 — «Ек халкъа музыка».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Хьа кара — вахар». Художественни фильм.
23.00 — «Кердадараш».

РАДИО

7 МАЙ.
РАДИО ДИ

6.40 — «Каьхати юкъи йоацаш». Беседа (эрсий меттала).
6.55 — Передачай программа (эрсий меттала).
6.58 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
9.15 — Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизарга». «Воашта могача бесса гаргадоаладора вай из ди» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «Дина гIулакхаш дIадоладераш» (нохчий меттала).
16.16 — «Бувзама къахьегамхошта дола концерт» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — «Керда вахар кхоллаш бIаргадайра цунна» яха американски яздархочунах Рид Джонах йола радиокомпозици.
17.37 — Лирически иллеш.
18.30 — Художественни самодеятельноста доакъошхой концерт.
18.38 — Халхара музыка.

8 МАЙ.

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Передачай программа (эрсий меттала).
6.58 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — «Оаха цхьана яьккхар Котало» (эрсий меттала).
9.15 — «Шоана, хьамсара фронтовикаш». Концерт (эрсий меттала).
14.00 — «Хьона, Даьхе, салтечун дог» (нохчий меттала).
14.20 — «Советски Союза» (нохчий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIолла а Грозне а хувцалуш морхаш а йолаш йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунда 5—10 метр сиха мух а хьекхаш, ха хила тарлу. ХIаьта фегара температура республике гIолла 20—25 градуси Грозне 23—25 градуси йIовхал а йолаш ха латта мег.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05162. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2179.